

Ruotsin sosiaalidemokraattisen puolueen ohjelma

Hyväksytty puoluekokouksessa Västeråsissa 6.11.2001

Socialdemokraterna

Ruotsin sosiaalidemokraattisen puolueen ohjelma

Hyväksytty puoluekokouksessa Västeråsissa 6.11.2001

Demokraattinen sosialismi

Sosiaalidemokratia pyrkii luomaan yhteiskunnan, jonka perustana ovat demokratian ihanteet ja ihmisten tasa-arvoisuus. Demokraattisen sosialismin tavoitteena on solidaarinen yhteiskunta, jossa elävät ihmiset ovat vapaita ja tasa-arvoisia.

Jokaisella ihmisellä tulee olla vapaus kehittyä yksilönä, hallita omaa elämäänsä ja vaikuttaa yhteiskuntaan, jossa hän elää. *Vapaus* tarkoittaa sekä vapautta ulkoisesta pakosta ja vainosta, nälästä, tiedon puutteesta ja tulevaisuuden pelosta että vapautta yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja päätöksentekoon, henkilökohtaiseen kehitykseen, turvalliseen yhteisöön ja mahdollisuuteen hallita elämäänsä ja päättää tulevaisuudestaan.

Tällaisen ihmisten vapauden edellytys on *tasa-arvo*. Tasa-arvo tarkoittaa sitä, että ihmisillä on erilaisista lähtökohdista huolimatta samat mahdollisuudet muokata elämäänsä ja vaikuttaa yhteiskuntaan, jossa he elävät. Tällainen tasa-arvo edellyttää yksilöltä oikeutta tehdä omat valintansa ja kehittyä omalla tavallaan ilman, että erot johtavat alistukseen tai valta- ja vaikutusmahdollisuuksien eroihin jokapäiväisissä tai yhteiskunnallisissa asioissa.

Vapaus ja tasa-arvo ovat sekä yksilön oikeuksia että yhteisiä ratkaisuja, joiden avulla luodaan yhteistä hyvää, mikä puolestaan luo perustan jokaisen yksilön elämälle ja mahdollisuuksille. Ihminen on sosiaalinen olento, joka kehittyy ja kasvaa toimiessaan yhdessä muiden ihmisten kanssa. Suuri osa siitä, mikä on tärkeää yksilön hyvinvoinnin kannalta voidaan saavuttaa vain yhdessä muiden kanssa.

Edellä kuvattu yhteinen hyvä edellyttää *solidaarisuutta*. Solidaarisuus on yhteenkuuluvuutta, joka syntyy kun oivallamme olevamme riippuvaisia toisistamme ja että paras yhteiskunta on sellainen, jonka perustana ovat keskinäinen sosiaalituiki ja kunnioitus. Kaikilla tulee olla yhtäläiset oikeudet ja mahdollisuudet vaikuttaa ratkaisuihin sekä yhtäläinen velvollisuus ottaa vastuuta asioista. Solidaarisuuteen kuuluu myös pyrkimys yksilölliseen kehitykseen ja menestykseen, mutta toisten hyväksikäytön oman edun vuoksi salliva egoismi jää sen ulkopuolelle.

Kaiken yhteiskunnallisen vallan tulee olla lähtöisin niistä ihmisistä, jotka yhteiskunnan yhdessä muodostavat. Demokratiaa ei milloinkaan saa rajoittaa taloudellisten etunäkökulmien perusteella, mutta demokratialla on aina oikeus määritellä talouden ehdot ja markkinoiden rajat.

Demokratiaa tulee harjoittaa monilla tavoilla ja tasoilla. Sosiaalidemokratia pyrkii luomaan järjestyneen yhteiskunnan, jossa ihmiset kansalaisina ja yksilöinä voivat vaikuttaa sekä yleiseen kehitykseen että päivittäiseen yhteiskuntatyöhön. Pyrimme taloudelliseen järjestykseen, jossa jokainen ihminen kansalaisena, palkansaajana ja kuluttajana voi vaikuttaa tuotannon suuntaan ja jakautumiseen sekä työelämän järjestäytyneisyyteen ja edellytyksiin.

Sosiaalidemokratian pyrkimys on, että nämä demokratian ihanteet näkyisivät koko yhteiskunnassa ja ihmisten välisissä suhteissa. Tavoitteemme on luoda yhteiskunta, jossa ei ole ylempi- tai alempiarvoisuutta, luokkaeroja, sukupuolesta tai etnisestä taustasta johtuvia eroja, ennakkoluuloja eikä syrjintää, yhteiskunta, jossa kaikkia tarvitaan ja jossa kaikilla on paikka, yhteiskunta, jossa kaikilla on samat oikeudet, jossa kaikki ovat yhtä arvokkaita, jossa lapset voivat kasvaa vapaiksi ja itsenäisiksi aikuisiksi, jossa kaikki voivat ohjata omaa elämäänsä ja arkipäiväänsä ja löytää tasa-arvon ja solidaarisen yhteistyön avulla yhteistä hyvää synnyttävät yhteiskunnalliset ratkaisut.

Nämä demokraattisen sosialismin aatteet ovat perintöä aikaisemmilta sukupolvilta. Ne ovat muokkautuneet kokemusten myötä ja ne ovat nykyisen ja tulevan politiikan pyrkimysten lähtökohta. Sosiaalidemokratian syvin olemus on oivallus, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia ja ettei ketään saa sortaa.

Nykymaailma

Nykymaailma tarjoaa ainutlaatuiset mahdollisuudet turvallisempaan ja rikkaampaan elämään kaikille - niin valtavat ovat nykyaikaisen tuotantotekniikan luomat resurssit. Nämä mahdollisuudet ovat kuitenkin jakautuneet entistä epätasaisemmin. Nykymaailmalle ovat tyypillisiä suuret erot sekä hyvinvoinnissa että vallassa niin ihmisten kuin maidenkin välillä.

Kehitykselle ovat tunnusomaista paradoksit:

- Monet köyhät maat ovat muuttuneet kehitysmaista kehittyviksi maiksi ja jatkuvasti kasvava osa maailman väestöstä pääsee nauttimaan lisääntyvästä kasvusta. Kuilu rikkaiden ja köyhien maiden välillä on kuitenkin edelleen hyvin syvä ja sekä modernien tuotantotekniikoiden että modernin lääketieteellisen osaamisen epätasainen jakautuminen uhkaa pahentaa jo olemassa olevia epäoikeudenmukaisuuksia. Erot kasvavat myös maailman rikkaissa osissa, missä syntyy uusia köyhyyden ja syrjäytymisen saarekkeitä. Nyt yhä useammilla on mahdollisuus toteuttaa omat elämänvalintansa, mutta samalla monet työmarkkinoiden ja yhteiskunnan ulkopuolelle jäävät kohtaavat sortoa ja epätoivoa.
- Demokratia on levinnyt laajemmalle kuin koskaan, ja demokratian voimat ovat selkeästi alkaneet liikehtiä jopa monissa diktatuureissa. Mutta demokratia joutuu samanaikaisesti taistelemaan sen toimintaa uhkaavia voimakkaita pääomaintressejä sekä kansallismielisiä liikkeitä, fundamentalistisia näkökulmia ja etnisiä ennakkoluuloja vastaan, jotka kaikki ovat omiaan lisäämään alistusta ja julmuuksia. Demokratian tulee myös ryhtyä toimiin ratkaistakseen omat sisäiset ongelmansa, sillä monet äänestäjät kokevat henkilökohtaiset vaikuttamisen mahdollisuutensa liian pieniksi.
- Muuttoliike on lisääntynyt maailmassa. Maahanmuuttajat ovat monellakin tavalla rikastuttaneet vastaanottajavaltioita, mutta kyvyttömyys käsitellä uutta etnisten taustojen ja kulttuurien moninaisuutta on luonut rotuerottelun ja syrjäytymisen uhkan. Tämä ja huonosti koulutettujen, maassa syntyneiden ryhmien sulkeminen työmarkkinoilta ovat yhdessä luoneet kasvupohjan äärioikeistolaisille liikkeille, joiden toiminnassa on kansallismielisiä ja rasistisia piirteitä.
- Aseistariisunta on saavuttanut merkittäviä virstanpylväitä. Kylmän sodan loppuminen on vähentänyt voimakkaasti valtioiden välisten aseellisten selkkausten vaaraa. Aseelliset välikohtaukset ovat kuitenkin lisääntyneet valtioiden tai hajoneiden valtioiden sisällä ja voivat uhata suurtenkin alueiden turvallisuutta ja vakautta. Verisissä sisällissodissa on menetetty satojatuhansia ihmishenkiä, miljoonat ovat joutuneet lähtemään pakolaisiksi ja sisällissotien runtelemien maiden taloudelliset ja sosiaaliset rakenteet on romutettu, minkä vaikutukset ulottuvat vielä pitkälle tulevaisuuteen.
- Maapallon resurssien viisas käyttö on ihmiskunnan tulevaisuuden edellytys, ja ympäristökysymykset ovat yhä tärkeämmässä asemassa niin kansallisessa kuin kansainvälisessäkin politiikassa. Maapallon ekosysteemiä rasittavat jatkuvasti teollistuneissa maissa kehittyneet luonnonvaroja kuluttavat tuotantotekniikat ja kulutustottumukset. Ympäristöystävällisiä tekniikoita

kehitetään, mutta ne leviävät liian hitaasti. Sekä taloudelliset että sosiaaliset rakenteet vaikeuttavat välttämättömäksi käynyttä siirtymistä kestäväan kehitykseen.

Näissä paradokseissa näkyy selkeästi demokratian ja pääoman sekä inhimillisten arvojen ja pääoman arvojen välinen taistelu. Nämä vastakkainasettelut ovatkin klassisia. Tietotekniikan luomat uudet tuotantoedellytykset ovat aluksi pahentaneet näitä vastakkainasetteluja ja luoneet uusia haasteita demokratialle.

Tässä ei kuitenkaan ole koko totuus. Riistokapitalismi ei suinkaan ole ainoa tekijä, joka luo kuilua rikkaiden ja köyhien maiden välille, vaan sitä tekee myös rikkaiden maiden oman edun tavoittelu. Nykypäivän ympäristöongelmien taustalla eivät ole ainoastaan lyhytnäköinen voitontavoittelu, vaan myös luonnonvaroja tuhlaava elämäntapa, jota kuluttajat voivat omilla valinnoillaan muuttaa. Ihmisten köyhyyttä ja sosiaalisesti alempiarvoista asemaa ei pidä yllä ainoastaan taloudellinen ylivalta, vaan myös naisten alistaminen ja sukupuolten välinen epätasa-arvo.

Jotta mahdollisuudet lisätä oikeudenmukaisuutta ja hyvinvointia voitaisiin hyödyntää ja demokratiaa vahvistaa ja levittää sen ongelmista huolimatta, tulee vallan, vapauden ja hyvinvoinnin kuiluja synnyttävät tekijät tiedostaa.

Uusi tuotantojärjestys

Talous ja työmarkkinat vaikuttavat koko yhteiskuntaan. Tämä ajattelutapa on aina ollut leimaantava sosiaalidemokraattiselle yhteiskunta-analyysille.

Nykyaikaisen konetekniikan ja teollisen tuotannon läpimurron ansiosta muuttui paljon muutakin kuin työskentelytavat. Muutos koski koko yhteiskuntaa. Se vaikutti ihmisten käsitykseen itsestään ja maailmasta, se vaikutti arkielämän edellytyksiin ja lopulta koko yhteiskuntaorganisaatioon: monarkia ja harvainvalta saivat väistyä kansanvaltaisen demokratian tieltä.

Samalla tavalla yhteiskunta muuttuu myös nykypäivänä, kun tekniikan ja tieteen kehitys muuttaa tuotannon, työelämän ja kaupan edellytyksiä.

Teollisuuden osuus kansantuotteesta on edelleen suuri, mutta sen työllistävä vaikutus pienenee kaiken aikaa. Uudet palvelusektorit, joita syntyy jatkuvasti, muodostuvat yhä tärkeämmiksi työn saatavuuden kannalta, mutta niiden työpaikka- ja työorganisaatiomallit ovat varsin kirjavia. Osaamisvaatimukset kasvavat monilla työelämän osa-alueilla. Suuryritykset kansainvälistyvät samalla kun pienyrityksiä lisääntyy. Kaikki tämä merkitsee sekä työn että yhteiskunnan luonteen muutosta.

Nykyaikainen tietotekniikka vähentää maantieteellisten välimatkojen ja valtioiden rajojen merkitystä. Se luo uusia mahdollisuuksia kaupan ja talouden yhdistämiselle. Raha liikkuu maailmassa nopeasti, ja eri puolilla maata toimivien yritysten tuotanto voidaan helposti yhdistää. Uusia tehokkaita kanavia tiedon jakamiseen ja taloudelliseen toimintaan syntyy. Aivan uudenlaisia yrityksiä ja ammatteja syntyy samalla kun perinteiset, vakiintuneet alat ja ammatit muuttuvat.

Talouden, tekniikan ja työelämän muutokset luovat uusia sosiaalisia malleja ja uusia vaatimuksia politiikalle. Uusia tilaisuuksia vahvistaa tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta avautuu, mutta samalla syntyy myös uutta epäoikeudenmukaisuutta ja uusia sosiaalisia ongelmia. Talouden kansainvälistyminen tekee myös politiikan ja ammattiyhdistystyön kansainvälistymisen välttämättömäksi. Se vaatii uusia poliittisia ja ammatillisia välineitä ja merkitsee uusia haasteita demokratialle.

Muutkin tekijät kuin tekniset ja taloudelliset muutokset vaikuttavat yhteiskuntaan ja muuttavat politiikan vaatimuksia. Hyvinvointiyhteiskunta ja sosiaaliturva ovat tehneet ihmisistä hyvin itsenäisiä ja parantaneet heidän mahdollisuuksiaan hallita omaa elämäänsä. Lisääntynyt sukupuolten välinen tasa-arvo on lisännyt yksilöiden valinnanmahdollisuuksia ja muuttanut ihmisten käsitystä itsestään ja toisistaan. Kaikki nämä tekijät vaikuttavat siihen, että vanhat itsevaltaiset mallit murtuvat ja esiin nousee uusien, tasa-arvoisempien perhe-, työ- ja yhteiskuntaelämän suhteiden vaatimuksia.

Pääoman valta

Yksityiskapitalistisessa tuotantojärjestelmässä voitto on kaikkein tärkeintä, eikä sillä ole mitään merkitystä, miten siihen päästään tai millaisia kustannuksia siitä koituu yhteiskunnalle, ihmisille ja ympäristölle. Poliittiset organisaatiot ja ammattiyhdistykset ovat pitkään toimineet vastavoimina tälle yksipuoliselle voittoajattelulle, mutta ne ovat menettäneet voimiaan käynnissä olevan murroksen vuoksi. Pääoma ei enää ole niin voimakkaasti riippuvainen siitä kansallisesta perustasta, johon sekä poliittisten organisaatioiden että ammattiyhdistysten toiminta perustuu. Se, että pääomaajattelu on osin irrottautunut todellisesta tuotannosta, vapauttaa sen myös näihin työhön ja valmistusprosesseihin liittyvistä vastavoimista.

Tämä vahvistunut valta-asema osoittaa kapitalismin sisäisen kyvyttömyyden huolehtia voimavaroistaan yhtä selkeäksi kuin sen kyvyn luoda syvää sosiaalista ja taloudellista epäoikeudenmukaisuutta. Lyhytnäköisesti toimivat, keinottelevat rahoitusliikkeet luovat epävakautta kansainväliseen talouteen ja ovat monesti pahentaneet taloudellisia ongelmia yksittäisissä maissa. Se, että suuryritykset keskittyvät ja kasvavat yhä suuremmiksi, maailmanlaajuisiksi konserneiksi, luo suuria taloudellisia voimakkeskuksia, joissa ei ole demokraattista valvontaa. Köyhissä maissa työvoimaa riistetään maksamalla pieniä palkkoja ja asettamalla kohtuuttomia työehtoja. Ammattiyhdistysten syntymistä vastaan taistellaan usein raakalaismaisilla keinoin. Rikkaissa maissa kannattamattomat ryhmät eristetään työmarkkinoiden ulkopuolelle samalla kun työelämän jatkuvasti kiihtyvä tahti vahingoittaa monien työssäkäyvien terveyttä ja työkykyä. Ympäristön tuhoaminen kasvaa erityisesti köyhissä maissa, kun maata ja luonnonvaroja riistetään pääoman lisäämiseksi.

Kapitalismin arvönäkemykset vaikuttavat lisäksi voimakkaasti yhteiskunnassa käytävään keskusteluun ja mielipiteiden muodostukseen, ja lisääntynyt mielipidevalta tukee sitä puhtaasti taloudellista valtaa, joka pääoman etuja ajavilla tahoilla on. Kapitalistisessa maailmankuvassa raha ja taloudellinen menestys ovat mittana sille, mikä on hyvää ja tavoiteltavaa. Inhimilliset arvot, kuten solidaarisuus ja myötätunto saavat väistyä kannattavuuslaskelmien tieltä. Työvoima nähdään kulutustuotteena. Lasten tarve saada aikaa vanhemmiltaan sysätään syrjään työelämän työntekijöille asettamien vaatimusten tieltä. Ihmisten luonnollinen yhteisöllisyyden ja arvostuksen tarve esineellistetään kaupallisen riiston välineeksi. Tästä aiheutuvat vahingot ovat yhtä vakavia kuin ne, joita syntyy kapitalismin kyvyttömyydestä huolehtia taloudellisista voimavaroista. Tuloksena on kylmä ja julma yhteiskunta, jossa ei ole luottamusta eikä yhtenäisyyttä.

Kapitalismin uusi voima ei kuitenkaan anna kehityksestä täydellistä kuvaa. Kapitalismia kannattavat tahot ovat riippuvaisia ympäristöstään ja niistä säännöistä ja siitä infrastruktuurista, joita vain yhteiskunnalliset elimet voivat luoda ja ylläpitää: työntekijöistä, jotka omalla osaamisellaan luovat tuotantoa sekä kuluttajista, jotka kysynnällään maksavat tuotannon kustannukset. Tämä riippuvuussuhde on aina ollut olemassa, mutta se on vain voimistunut uuden tuotantojärjestyksen aikana. Se vaatii teknisesti edistynyttä, huolellisesti luotua infrastruktuuria, jota vain yhteiskunta voi pitää yllä, laajapohjaista osaamista työvoimalta ja voimakasta ja kasvavaa kysyntää. Kaikki tämä luo suuria vaikuttamisen ja muutoksen mahdollisuuksia. Demokratia on luonut ihmisiä, jotka vaativat saada vaikuttaa omaan elämäänsä eivätkä hyväksy sitä, että heitä

johtaisivat tahot, joihin he eivät itse voi vaikuttaa. Tämä ja viime vuosikymmeninä vahvistuneiden demokraattisten arvojen voima ovat itsessään voimakkain ase taistelussa yhteiskuntakehityksen herruudesta kapitalismia vastaan.

Nyt kaikki kansainvälisen kapitalismin voimien erilaiset vastavoimat vahvistuvat ja kehittyvät edelleen: Kansainvälisen poliittisen yhteistyön muodot kehittyvät. Kansallisvaltioissa muutetaan taloudellisia ja poliittisia järjestelmiä keinottelevien organisaatioiden toimintamahdollisuuksien minimoimiseksi. Ammattiyhdistykset luovat kansainvälisiä strategioita palkkojen ja työympäristövaatimusten alentamista vastaan. Kansalaisliikkeet oppivat käyttämään nykyaikaista tekniikkaa mielipidevaikuttamisessaan ja toimintansa yhdenmukaistamisessa. Kuluttajien reaktiot monikansallisten yritysten toimintaa vastaan köyhissä maissa ovat monesti pakottaneet ne suurempaan sosiaaliseen vastuunottoon. Ympäristön ja kestävä kehityksen puolesta toimiminen ovat kansainvälinen vastavoima riistotalouden ajatusmalleja vastaan.

Olosuhteet muistuttavat itse asiassa niitä, jotka olivat vallalla teollistumisen aikana. Sen alkuvaiheessa uuden tekniikan avulla kehitetyt uudet voimavarat olivat jakautuneet varsin epätasa-arvoisesti. Erityisesti uutta teollista pääomaa ja sen tuottoa valvovat ryhmittymät vahvistuivat. Mutta teollisen yhteiskunnan luomat paremman elämän edellytykset kaikille työssäkäyville ihmisille loivat voimakkaan paineen jakaa sekä vaikutusvalta että hyvinvointi oikeudenmukaisemmin. Kun syntyvä työväenliike muutti asian poliittiseksi ja ammatilliseksi taisteluksi, siitä tuli voima, jota vastaan harvalukuiset valtaa pitävät tahot eivät pystyneet taistelemaan.

Samalla tavalla tämän päivän uusi tekniikka luo suuria mahdollisuuksia sekä hyvinvoinnin että demokratian lisääntymiselle. Samoin kuin teollistumisen aikana, niistä ovat alkuvaiheessa lähinnä päässeet nauttimaan valtaa pitävät tahot, mikä lisää epätasa-arvoa. Uusien tuotantojärjestelmien luomat mahdollisuudet ovat kuitenkin myös nykyään niin vahvat, etteivät valtaa pitävät tahot pysty niitä vastustamaan. Myös nykyään tulevat voimakkaimmin näkymään ne voimat, joilla on takanaan kansan enemmistön tuki. Mikään sosiaalinen tai taloudellinen organisaatio ei voi pitkään menestyä toimiessaan tällaisia voimia vastaan.

Se, että valta on nykyisin siirtynyt pääomaa edustaville tahoille on seurausta globalisaatiosta, mutta tämän kehityksen ei tarvitse olla pysyvä. Se voidaan katkaista poliittisten organisaatioiden ja ammattiyhdistysten tietoisien toiminnan avulla. Näin luodaan uusia mahdollisuuksia tasoittaa eroja ja levittää demokratiaa ja hyvinvointia, mutta näiden uuden kehityksen mahdollisuuksien vaaliminen kysyy poliittista tahtoa ja voimaa.

Ruotsalaisen sosiaalidemokratian tavoitteena on olla osa tällaista poliittista voimaa, joka tekee globalisaatiosta työkalun demokratian, hyvinvoinnin ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistämiseen.

Uudet luokkajaot

Käsitettä *luokka* käytetään kuvaamaan tuotantoelämän luomia, koko elämään vaikuttavia eroja ihmisten elämän edellytyksissä. On kyse taloudellisista eroista, eroista oman elämän ja työn hallinnassa sekä mahdollisuuksista vaikuttaa yhteiskuntaan.

Demokratia ja hyvinvointiyhteiskunta ovat pienentäneet näitä eroja, mutta jäljellä on yhä suuria, tuotantoelämän luomia ihmisten välisiä eroja. 1990-luvun talouskriisi kasvatti luokkaeroja. Epätasa-arvo alkoi näkyä kaikilla elämänoilla: palkka- ja työehdoissa, terveydessä, lasten koulutuksessa, asuinympäristössä ja kulttuuri- ja vapaa-ajanelämysten saatavuudessa. Luokkaerot tuovat edelleen

rajoituksia ihmisten mahdollisuuksiin kasvaa ja kehittyä vapaasti ja osallistua yhteiskunnan elämään samoilla ehdoilla muiden kanssa.

Ratkaisevimmillaan ero on suuria määriä pääomaa hallitsevien ja vain omaa työvoimaansa hallitsevien välillä. Tämä työn ja pääoman välinen raja on luokka-analyysin perinteinen perusta. Uusi tuotantojärjestys kuitenkin muuttaa niin työtä kuin pääomaakin ja vaikuttaa luokkajakojen luonteeseen. Muutos on kaksisuuntainen: joissakin tapauksissa pääoman ja työn välinen vastakkainasettelu pahenee, kun taas joissakin tapauksissa raja muuttuu häilyvämmäksi ja inhimillinen pääoma tasa-arvoisemmaksi taloudellisen pääoman kanssa.

Keskeinen muutos on, että yhteys omistuksen ja suoran tuotanto- ja liikevastuun välillä on selkeästi heikentynyt. Pääoman omistuksesta on tullut nimetöntä ja laitostunutta: sijoitusyhtiöt, osakerahastot, eläkerahastot ja muut instituutiot, jotka hallinnoivat pääomaa muiden nimiin vastaavat yhä suuremmasta pääoman muodostuksen ja hallinnan osuudesta.

Kasvava institutionaalinen omistus on tiukentanut lyhytaikaisen tuoton vaatimuksia. Samalla pääoman kansainvälinen liikkuvuus on lisännyt voittovaatimuksia ja vaikuttanut siihen, että pääoman osuus tuotantotuloksesta on kasvanut. Tämä on vaikuttanut tuotantoon monellakin tavalla: työtahti on kiristynyt, irtisanomisajat lyhentyneet ja määräaikaisten työsuhteiden määrä lisääntynyt. Tällä tavoin omistussuhteiden muutokset ovat pahentaneet pääoman ja työn välistä vastakkainasettelua.

Suuri osa institutionaalista pääomaa on sijoitettu palkansaajien rahoilla luotuihin eläkerahastoihin ja vakuutusyhtiöihin. Tämä avaa palkansaajille uusia mahdollisuuksia vaikuttaa siihen, miten pääomaa käytetään. Olettamuksena on, että pääoman ja työn välistä rajaa voidaan lieventää.

Tieto ja osaaminen lisäävät merkitystään tuotantoelämässä. Yritysten menestys on entistä voimakkaammin riippuvainen työntekijöiden ammattitaidosta. Tämä puolestaan lisää korkeakoulutason koulutuksen ja ammatillisen osaamisen kysyntää. Myös sosiaalisten taitojen, kuten yhteistyökyvyn ja itsenäisen työskentelyn merkitys kasvaa. Perinteisen sosialistisen ajattelutavan mukaan tämä merkitsee sitä, että työntekijät voivat uudelleen alkaa hallita omaa työtään ja vahvistaa asemaansa talouselämässä. Työn ja pääoman väliset valtasuhteet muuttuvat ja työn asema vahvistuu.

Kehitys on kuitenkin jakautunut, sillä samalla syntyy voimakkaasti proletarisoituneita ryhmiä, jotka ovat vain löyhästi kytköksissä työmarkkinoihin ja voimakkaasti eristäytyneitä yhteiskunnasta. Heidän kohdallaan työn ja pääoman vastakkainasettelu on pahentunut.

Työmarkkinoiden marginaaliryhmien ja kaikkein etuoikeutetuimpien välinen ero on suuri ja kasvaa jatkuvasti. Niiden välissä on suuria ja kasvavia ihmisryhmiä, joilla on vakaa asema taloudessa ja työelämässä. Osa näistä ryhmistä hallitsee myös nykyään niin tärkeäksi muodostunutta osaamispääomaa ja omistaa myös taloudellista pääomaa.

Tätä kehitystä voidaan kutsua luokalliseksi kolmijaoksi. Siihen saattaa liittyä riski nk. kahden kolmasosan yhteiskunnan riski, mikä tarkoittaa sitä, että pääomaa omistavat luokat ja päättään nostavat keskiluokat luovat liiton työmarkkinoilla heikossa asemassa olevia tai kokonaan työmarkkinoiden ulkopuolelle jääneitä vastaan. Samanaikaisesti kehitys merkitsee myös mahdollisuutta uusiin strategisiin liittoihin puhdasta pääoma-ajattelua vastaan sekä mahdollisuuksia vaikuttaa pääoman käyttöön.

II. Aateperinne ja yhteiskunta-analyysi

Sosiaalidemokratian pyrkimyksenä on kohdata nykypäivän haasteet – niin kansalliset kuin kansainvälisetkin – ja lähtökohtana ovat arvomme: vapaus, tasa-arvoisuus ja solidaarisuus sekä se, mitä omat poliittiset kokemuksemme ovat meille opettaneet samoin kuin luottamuksemme demokraattisen yhteiskunnan voimaan ja kantavuuteen.

A. Arvomme

Vapaus

Vapaus tarkoittaa sekä vapautta ulkoisesta pakosta ja vainosta, nälästä, tiedon puutteesta ja tulevaisuuden pelosta että vapautta yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja päätöksentekoon, henkilökohtaiseen kehitykseen, turvalliseen yhteisöön ja mahdollisuuteen hallita elämäänsä ja päättää tulevaisuudestaan.

Kansalaisten vapaudet ja oikeudet, yleinen ja yhtäläinen äänioikeus, ajatuksen- ja uskonvapaus, sananvapaus ja järjestäytymisvapaus ovat vapauden välttämättömiä perusedellytyksiä, mutta ne eivät yksinään riitä. Taloudelliset ja sosiaaliset erot luovat erilaisia edellytyksiä kansalaisille käyttää näitä vapauksiaan ja hallita omaa elämäänsä. Todellinen osallistumisen ja kehityksen vapaus edellyttää, että ihmiset vapautetaan taloudellisen, sosiaalisen tai kulttuuritaustan synnyttämästä alempiarvoisuudesta sekä riippuvuudesta demokratian ulkopuolella toimiviin ryhmiin.

Vapaudessa on myös kyse sekä yksilön vapauksista että oikeuksista sekä sellaisista yhteiskunnallisista rakenteista, jotka antavat yksilölle todelliset mahdollisuudet kasvaa ja kehittyä sekä osallistua yhteiskuntatyöhön samoilla edellytyksillä muiden kanssa.

Tasa-arvo

Tasa-arvo tarkoittaa, että kaikki ovat tasa-arvoisia ja yhtä arvokkaita ja että kaikilla on samat oikeudet. Tasa-arvo tarkoittaa sitä, että kaikilla on samat oikeudet hallita omaa elämäänsä ja vaikuttaa yhteiskuntaan.

Tasa-arvo ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kaikkien tulisi olla samanlaisia ja elää samalla tavalla. Päinvastoin: tasa-arvon edellytyksenä on moninaisuus. Ihmisten tulee vapaasti voida tehdä omat erilaiset valintansa ja kehittää omaa identiteettiään ilman, että heitä rajoittavat käsitykset siitä, millainen ihmisen tulee olla ja ilman vaaraa sosiaalisesti alempiarvoiseen asemaan joutumisesta valintojensa vuoksi. Tasa-arvo edellyttää erilaisuutta ja on ihmisten välisten erojen vastakohta.

Tasa-arvo on vapauden edellytys. Epätasa-arvoisessa yhteiskunnassa epätasa-arvo kohtaa väistämättä vähemmän vapaita yksilöitä ja vaikuttaa heidän mahdollisuuksiinsa hallita elämäänsä. Tasa-arvo edellyttää niiden voimavarojen oikeudenmukaista jakamista, joilla on merkitystä vapauden kannalta: taloudellinen valta, koulutus ja kulttuurin saatavuus. Aivan kuten vapaus, edellyttää myös tasa-arvo sosiaalisia rakenteita ja taloudellisia edellytyksiä, jotka antavat kaikille yhtäläiset oikeudet ja samat mahdollisuudet kehitykseen ja osallistumiseen.

Solidaarisuus

Ihminen on sosiaalinen olento, ja osana yhteiskuntaa olemme kaikki riippuvaisia toisistamme. Voimme kehittyä yksilöinä tunnetasolla ja älyllisesti vain vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Vuorovaikutus toisten ihmisten kanssa luo yhteiskunnan, joka puolestaan luo edellytykset yksilöiden elämälle. Tämä keskinäinen riippuvuus tekee keskinäisen sosiaalituen ja kunnioituksen välttämättömäksi, mikä on solidaarisuuden ydin.

Niille, jotka pyrkivät pois alempiarvoisesta asemasta, solidaarisuus merkitsee tukea taistelussa oikeudenmukaisuuden puolesta. Kaikille, omasta voimasta riippumatta, solidaarisuus on ympäröivän yhteiskunnan turvallisuuden ja yhteenkuuluvuuden edellytys. Turvallisuutta ja yhteenkuuluvuutta luo vain luottamus, eivät milloinkaan kiistat ja kilpailu.

Tällainen solidaarisuus edellyttää kaikilta ponnisteluja omien kykyjensä mukaan ja vastuun ottamista yhteiskunta- ja työelämästä. Tämä vaatii samalla, että me kansalaisina suomme toisillemme oikeuden turvattuun sairauksien, työtapaturmien, vanhuuden ja työttömyyden hoitoon, koulutukseen, hoivaan ja sosiaaliturkeen, kulttuurin saatavuuteen ja kunnioitukseen jokaista kohtaan yksilönä ja yhteiskunnan jäsenenä.

Vapaus, tasa-arvo ja solidaarisuus muodostavat yhdessä demokraattisen yhteiskunnan perusarvot. Ja vain demokraattinen yhteiskunta voi toteuttaa vapauden, tasa-arvon ja solidaarisuuden. Demokratia itse on sosiaalidemokraattisen yhteiskunnanäkemyksen perusta ja sen ihanteiden tulee näkyä kaikissa yhteiskuntatyön muodoissa – politiikassa, taloudessa sekä sosiaali- ja kulttuurityössä.

B. Työväenliikkeen historia

Työväenliike syntyi ihmisten luonnollisesta tarpeesta päästä eroon köyhyydestä, nöyryytyksestä ja epäoikeudenmukaisuudesta. Demokraattiset ja sosialistiset aatteet loivat näille kokemuksille poliittisen rakenteen ja synnyttivät järjestön, jonka avulla ne löivät itsensä läpi yhteiskunnassa.

Sosiaalidemokraattisten aatteiden juuret ovat hyvin monisyiset. Perusarvot vapaus, veljeys ja tasa-arvo ovat peräisin valistuksen ajan radikaalien väittelyistä. Sieltä ne siirtyivät edelleen 1800-luvun yhteiskuntakritiikkiin, jossa sekä liberaalit että sosialistiset ajattelijat pyrkivät esittämään vaihtoehtoja vallalla olevalle yhteiskuntajärjestykselle ja sen monille epäoikeudenmukaisuuksille. Ruotsissa syntyvä työväenliike haki innoitusta myös perinteisestä paikallisesta kansan itsemääräämisoikeudesta, jota olivat vieneet eteenpäin aikaisemmat kansanliikkeet kuten raittius- ja vapaakirkkoliikkeet. Nämä aatteet, jotka ilmentävät yhtenäisyyttä painottavaa näkemystä yhteiskunnasta ja rakentuvat kansalaisuudelle ja demokraattiselle yhteistoiminnalle ovat merkinneet paljon osassa sosiaalidemokraattiselle politiikalle, joka on aina painottanut demokraattista osallistumista.

Vapaus, tasa-arvo ja solidaarisuus ovat arvokäsitteitä, jotka koskevat yksilön elämää. Mahdollisuudet vapauteen, tasa-arvoon ja solidaarisuuteen syntyvät kuitenkin pitkälle ympäröivän yhteiskunnan edellytyksistä. Vapautta, tasa-arvoa ja solidaarisuutta ajavan politiikan tavoite on luoda yhteiskunnan ja työelämän rakenteita, jotka mahdollistavat kaikkien yhteiskunnan asukkaiden vapaan, tasa-arvoisen ja solidaarisen elämän. Yksilölliset ja yhteiset arvot määrittävät toisiaan: tavoitteena on aina yksilön hyvinvointi ja vapaus kehittyä, mutta tämä voidaan saavuttaa vain yhteisillä ponnisteluilla sellaisen yhteiskunnan luomiseksi, jossa nämä oikeudet ovat vallalla.

Siksi demokratiasta ja sen myötä myös politiikasta tuli työväenliikkeen tavoite ja väline. Taistelussa poliittisen demokratian puolesta liberaalit ja sosiaalidemokraatit seisoivat rinta rinnan. Työväenliikkeen sosiaalinen päiväjärjestys erosi kuitenkin liberaalien päiväjärjestyksestä. Työväenliikkeen tavoite oli kunnianhimoisempi kuin vain yksittäisen työläisen mahdollisuudet päästä työtä tekemällä köyhyydestä ja raadannasta toisenlaiseen ja parempaan elämään. Tarkoituksena oli muuttaa koko yhteiskunta siten, että työläisten ei tarvitsisi elää köyhyydessä ja raadannassa, jotta heidän työpanostansa kunnioitettaisiin ja he saisivat heille kuuluvan osan tuotannon tuloksesta. Kyse oli yhteiskunnan asukkailleen tarjoamien edellytysten muuttamisesta. Tavoitteena oli luokkaerojen romuttaminen. Tämä voitiin saavuttaa vain demokratian ja laajennetun kansanvallan avulla.

Työväenliikkeen ideologia on myös yksi tapa analysoida yhteiskunnan kehitystä. Perustavaa sille on materialistinen historianäkemys, toisin sanoen näkemys siitä, että sellaiset tekijät, kuten tekniikka, pääomanmuodostus ja työmarkkinajärjestöt – tuotantovoimat – ovat merkittäviä yhteiskunnan ja ihmisten sosiaalisten edellytysten kannalta.

Materialistinen historianäkemys eli talouden ja yhteiskunnan välinen yhteys, on yksi Karl Marxin ajatusten pääkohdista. Marx ja Friedrich Engels yhdessä muodostivat selitysmallin sille, miksi yhteiskunnassa syntyy epäoikeudenmukaisuutta ja miksi se säilyy. Toinen Marxin pääkohdista on luokkataisteluteoria. Sen mukaan yhteiskunnan kehitystä vie eteenpäin taistelu tuotantovälineistä, eli valta tuotannosta ja sen jakautumisesta. Taistelu työn ja pääoman välillä on tämän teorian mukaan historiallisen prosessin loppuvaihe. Kapitalismi vapauttaa valtavia tuotantovoimia, mutta holtiton voitontavoittelu johtaa jatkuviin kriiseihin, jotka lopulta luovat vallankumouksen, jossa työväenluokka ottaa vallan itselleen. Työväenluokka on tässä vaiheessa ainoa luokka pääoman omistajien ohella, sillä teorian mukaan keskiluokka proletarisoituu ja sulautuu työväenluokkaan. Vallankumouksen jälkeen luokkataistelu päättyy, sillä tuotantovälineet ovat yhteisomistuksessa ja tuotantotuloksesta riittää kaikille.

Marxin ja Engelsin kehitysmalli oli tieteellinen teoria. Kuten kaikkien tieteellisten teorioiden, myös tämän teorian kestävyys tulee osoittaa käytännössä. Materialistinen historianäkemys on osoittautunut tärkeäksi yhteiskunnan kehitystä selittäväksi teoriaksi ja vaikuttanut sekä yhteiskuntakeskusteluun että yhteiskuntatieteisiin. Muut teorian osat ovat sitä vastoin osoittautuneet riittämättömiksi tai virheellisiksi ja ne on syrjäytetty. Teoria, jonka mukaan historiallinen kehitys noudattaa tiettyjä lainalaisuuksia, ei saa minkäänlaista tukea nykytieteeltä. Sosiaalidemokratia hylkäsi tämän kohtalo-opin jo varhaisessa vaiheessa; tulevaisuus ei ole riippuvainen kohtalosta, vaan siitä päättävät ihmiset itse.

Marx ja Engels olivat kumpikin aktiivisia 1800-luvun poliittisissa keskusteluissa, mutta heidän teoriasa historian kehityksestä ei ollut poliittinen toimintaohjelma. Siinä todettiin, *että* muutos olisi tapahtuva, mutta siinä ei kerrottu *miten* se tapahtuisi. Siinä ei myöskään kuvata, millainen uusi luokaton yhteiskunta olisi. Teoria oli pikemminkin ei-poliittinen, sillä siinä kuvattiin yhteiskunnan muutos, joka oli riippuvainen tietyn tasoisesta teknisestä ja taloudellisesta kehityksestä.

Pahenevan hädän ja jatkuvien epäoikeudenmukaisuuksien kourissa elävä työväenliike ei voinut vain odottaa, että historia kulkisi omaa tietään. Monet köyhät, kovaa työtä tekevät ihmiset vaativat toimintaa heti eikä joskus tulevaisuudessa. 1800-luvun sosialististen ryhmittymien sisällä ja välille syntyikin kiivas kiista siitä, miten Marxin teorian mukaiseen historian kulkuun voitaisiin vaikuttaa.

Reformismi ja vallankumous

Vallankumouksellisen suuntauksen perusajatuksena oli, että historia tulisi päättymään kapitalismin murtumiseen. Tämän suuntauksen mukaan kapitalismin lopullista kriisiä ei tarvinnut odottaa, vaan ryhmä tietoisia vallankumouksellisia pystyisi nopeuttamaan tapahtumien kulkua ja tuoda kehityksen väkivaltaisen vallankaappauksen avulla historian päättämälle tielle. Nämä aatteet kehittyivät kommunistiseksi ja anarkistiseksi suuntaukseksi, joista kumpikin hylkäsi demokratian tien yhteiskunnalliseen muutokseen. Näin ne myös käytännössä hylkäsivät aatteet ihmisten tasa-arvoisuudesta, sillä ne eivät suoneet kaikille yhtäläisiä oikeuksia osallistua tulevaisuuden muokkaamiseen.

Neuvostokommunismien kehitystä voimakkaasti riistävään suuntaan selittävät sekä tällainen demokratian hylkääminen että taustalla oleva käsitys siitä, että politiikka pyrkii viemään läpi ennalta määrätyn ja välttämättömän kehityksen. Jos historian kehitys on ennalta määrätty ja oma

ryhmä ymmärtää tämän parhaiten, ei ole tarpeen kunnioittaa muita näkemyksiä tai edes saada äänestäjien enemmistöä taakseen. Tämän näkemyksen mukaan on siis kansalaisten edun mukaista lyödä oppositio, joka saattaisi syöstä kehityksen väärään suuntaan.

Aatteet, joiden pohjana on historian, uskonnon tai muun vastaavan määrittelemä kehitys, ovat fundamentalistisia. Fundamentalistiset aatteet eivät ole demokratian mukaisia, sillä niille ei ole olennaista äänestäjien hyväksyntä vaan määrittelyn suunnan seuraaminen. Riippumatta siitä, mitkä aatteen tulkinnasta määräävän eliitin vaikuttimet ovat, seurauksena on diktatuuri. Kommunistisia talousjärjestelmiä ei tästä syystä voida syyttää vain johtajien tai organisaation virheistä, sillä ne noudattavat juuri fundamentalistisen kommunismin aatteita.

Reformismin pohjana puolestaan oli ja on yhä demokraattinen osallistuminen ja uudistukset, joilla on kansan enemmistön tuki. Yhteiskunnan muuttaminen ei merkinnyt reformisteille ainoastaan määrätyn ulkoisen organisaation toteuttamista, vaan tarkoituksena oli lisätä ihmisten demokraattista osallistumista yhteiskuntaan ja työelämään. Muutostyön lähtökohtana olivat yhteiskunnan jäsenten vaatimukset ja tarpeet sellaisina, jollaisiksi ne muotoutuivat jatkuvasti käytävissä keskusteluissa, joissa omia teorioita muokattiin jatkuvasti todellisuutta vastaaviksi.

Ruotsalainen työväenliike muodostui kahden suuntauksen, ammatillisen ja poliittisen, pohjalta, joiden yhteisvaikutus oli ja on yhä itsestään selvä, mutta työtehtävien jako käytännössä on selkeä. Ammattiyhdistystyö kohdistettiin sekä silloin että nyt työelämään työläisten oikeuksien vahvistamiseksi. Poliittisessa työssä puolestaan oli kyse niiden kansalaisoikeuksien saavuttamisesta, jotka antaisivat työläisille mahdollisuudet vaikuttaa yhteiskuntaan. Nykyään liike pyrki näiden viime vuosisadalla syntyneiden kansalaisoikeuksien ja demokraattisten toimien säilyttämiseen ja kehittämiseen.

Työväenliikkeen kehitys: Poliittinen demokratia

Työväenliikkeen historian ensimmäisiä vuosikymmeniä leimasi taistelu yleisen äänioikeuden, ammatillisen järjestäytymisoikeuden ja mielipidevapauden puolesta. Poliittinen demokratia teki läpimurtonsa läheisessä yhteistyössä liberalismien kanssa, mutta kovassa taistelussa konservatismia ja suuria pääoman etuja vastaan 1900-luvun alun vuosikymmeninä. Samalla myönnettiin ammatillinen järjestäytymisvapaus.

Poliittinen demokratia loi mahdollisuudet puolustaa työläisten etuja tavalla, jota klassiset teoriat eivät olleet pystyneet ennustamaan. Se muutti sekä sosiaalista että taloudellista rakennetta aivan eri suuntaan kuin teoriat olivat ennustaneet. Yksityinen omistusoikeus säilyi, mutta yksityistaloudellinen tuotantjärjestelmä, jossa voitontavoittelu on tärkeintä, muuttui merkittävästi. Kun tuotannon muut puolet kuin pääoma vahvistuivat, muuttuivat myös työelämän järjestys ja tuotantotuloksen jakautuminen ja valta siirtyi omistajilta kansalaisille, palkansaajille ja kuluttajille.

Tämä muutos oli lähtöisin lainsäädännöstä ja talouspolitiikasta samoin kuin ammattiyhdistystyön voimakkuudesta. Se oli lähtöisin kunnallispolitiikasta ja sen paikallisuudesta. Se oli lähtöisin koko yhteiskunnallisesta valveutuneisuudesta, jota tukivat puolue- ja kansanliiketyö ja joka antoi sisältöä uusille demokraattisille muodoille.

Tämä puolestaan johti teorioiden muokkaukseen. Tuotantovälineiden omistuksen valtaaminen ei enää ollut ratkaisevaa. Ratkaisevaa sen sijaan oli demokraattinen päättäminen taloudesta. Demokraattinen näkökulma ja sen painotukset osallistuminen, yhteistoiminta ja moninaisuus asetettiin etusijalle. Tällä politiikalla oli useita tukipylväitä: yhteiskunnan luomat yrittämisen säännöt, talouspolitiikka, työehtosopimukset, työsuojelu- ja kuluttajansuojalainsäädäntö, kasvava

kuluttajien yhteistoiminta sekä voimakas julkinen sektori, jonka pohjana oli yhteiskunnallinen omistus, jossa ihmisten tarpeet – eivät heidän tulonsa – olivat johtavat jakoperiaatteet.

Omat kokemukset osoittivat demokratian mahdollisuudet lisätä vapautta, turvallisuutta ja oikeudenmukaisuutta yhteiskunnassa. Muiden maiden kokemukset puolestaan osoittivat, että täysin valtiollistetut talousjärjestelmät johtivat täysin päinvastaiseen tilanteeseen: vapaudettomuuteen, turvattomuuteen ja epäoikeudenmukaisuuteen. Nämä erilaiset kokemukset syvensivät näkemystä talouden demokratisoimisesta ja vahvistivat entuudestaan näkemystä siitä, että ratkaisevaa on demokraattinen päättäminen, ei omistusoikeus. Taloudellinen demokratia voi yhtä vähän kuin poliittinenkin rakentua ratkaisuille, jotka kokoavat enimmänsä vallan harvoille keskitetyille tahoille. Taloudellisessa demokratiassa tulee olla yhtä paljon kyse työntekijöiden ja kuluttajien vaikutusvallasta kuin kansalaisten oikeudesta ja mahdollisuuksista päättää yhteiskunnallisista tuotannon edellytyksistä.

Työväenliikkeen kehitys: Hyvinvointipolitiikka

1900-luvun jälkimmäisellä puoliskolla luotiin sosiaaliturva, joka antoi kaikille kansalaisille taloudellisen turvan sairauden, työttömyyden ja vanhuuden varalle. Koulujärjestelmä luotiin antamaan kaikille lapsille mahdollisuus koulutukseen vanhempien tuloista huolimatta. Sairaanhoidosta, lasten päivähoidosta ja vanhustenhuollosta tuli kaikkien oikeuksia.

Hyvinvointiuudistukset lisäsivät ihmisten liikkumavapautta. Yhdessä työehtosopimusten ja työsuojelulainsäädännön kanssa nämä uudistukset vahvistivat työntekijöiden valtaa omassa elämässään vapauttamalla heidät pakosta hyväksyä kohtuuttomia palkka- ja työehtoja elättääkseen itsensä. Hyvinvointipolitiikka vaikutti myös yksityiskapitalistisen tuotantjärjestelmän muutokseen. Ei siis mikään ihme, että etuoikeutetut ryhmät vastustivat monia muutoksia kiivaasti.

1900-luvun viimeisten vuosikymmenten aikana konservatiiviset ja uusliberalistiset virtaukset vaikuttivat hyvinvointiuudistuksiin. Vastustajat väittivät, että hyvinvointijärjestelmä vei ihmisiltä heidän oman vastuunsa ja aloitteentekokykynsä ja että kustannukset heikensivät yhteiskunnan taloutta. Tämä kritiikki on valtapoliittista ja ideologista eikä todellisuus tue sitä millään tavalla. On kapitalistista myyttien luomista, että ihmisten toimintakyky lisääntyisi, kun heidät asetetaan alakynteen ja että yhteiskunnan talous vahvistuisi, kun sen tärkeimmät resurssit, ihmiset, riistetään henkijieveriin ja heikoiksi.

Työväenliikkeen kehitys: Laajentunut tasa-arvokäsitys

1970-luvulta alkaen ympäristöpolitiikka ja tasa-arvokysymykset nousivat yhä tärkeämmiksi kysymyksiksi sosiaalidemokraattisessa politiikassa. Ympäristökeskustelu liittyy klassisen sosiaalidemokratian vaatimukseen riistämättömästä taloudesta. Tasa-arvopolitiikka syntyy luonnollisesti sosiaalidemokratian vallalla olevasta tasa-arvoaatteesta. Molemmat keskustelut laajentavat myös yhteiskunta-analyysiä.

a. Ympäristö

Vallan ja voimavarojen jakautuminen työn ja pääoman kesken on yhä keskeisempää demokratian ja talouden edellytysten analysoinnin kannalta. Ympäristöongelmat ovat kuitenkin osoittaneet, että myös demokraattisesta taloudesta voi muodostua riistävää. Siitä tulee riistävää silloin, kun tavoitteeksi asetetaan vain sen hyvinvoinnille luomien resurssien määrä eikä oteta huomioon luonnonvarojen käytöstä yhteiskunnalle koituvia kustannuksia. Ympäristövaatimukset tuovat keskusteluun uuden taloudellisen vallan puolen, joka on riippumaton omistusmuodosta ja tuotantotuloksen jakautumisesta.

Ympäristöpolitiikkaan kuuluu myös toinen poliittinen jakoperiaate: jako sukupolvien kesken. Nykypäivän sukupolvilla ei ole oikeutta oman hyvinvointinsa vuoksi käyttää loppuun luonnonvaroja ja fyysistä elinympäristöään, joka on perustana myös tulevien sukupolvien elämälle. Tämä näkemys tekee sosiaalidemokratiasta ympäristöaatteen.

b. Tasa-arvo

Talouselämän luomat luokkajaot ovat keskeisiä epätasa-arvon ongelman ymmärtämisen kannalta. Kaikkeen tasa-arvopolitiikkaan tulee sisältyä taistelu luokkaeroja vastaan. Mutta tasa-arvokeskustelu on selkeästi osoittanut, että ylempi- tai alempiarvoisuutta eivät synnytä ainoastaan tuotantoelämän tekijät, vaan myös sen ulkopuoliset tekijät. Puhtaasti luokkaeroja vastaan suunnatut toimenpiteet eivät siksi riitä toteuttamaan todellista tasa-arvoa. Siihen tarvitaan myös taistelu näitä epätasa-arvon malleja vastaan.

Selkeä tällainen malli on järjestelmällinen sukupuolten välinen epätasa-arvo, joka luo epätasa-arvoisia elinolosuhteita naisten ja miesten välille. Kaikissa yhteiskuntaluokissa naisten edellytykset eroavat miesten edellytyksistä, keskimääräinen palkkataso on alhaisempi ja vastuu kodista ja lapsista suurempi. Tämä järjestely rajoittaa naisten elämänvalintoja ja kehitysmahdollisuuksia, mutta lukitsee myös miehen rooliodotuksiin, jotka kaventavat heidän kehitysmahdollisuuksiaan. Biologiin eroihin sosiaalisten sukupuolierojen luomiseksi viittaavan ajattelun murtaminen on sekä miesten että naisten kehitysmahdollisuuksien laajentamista. Se luo toisenlaista, syvemmissä mielessä inhimillisempää yhteiskuntaa, jossa naisten ja miesten välillä vallitsee tasa-arvo ja heillä on yhtäläiset velvollisuudet perhe-, työ- ja yhteiskuntaelämässä. Tämä perusnäkemys tekee sosiaalidemokratiasta feministisen aatteen.

c. Etnisyys

Etniseen taustaan perustuva syrjintä ja ennakkoluulot johtavat myös ihmisten elinvalintojen kaventumiseen ja rajoittumiseen. Maahanmuuttajat ja usein myös heidän lapsensa joutuvat päivittäin suuremman työttömyyden riskin eteen, saavat usein koulutustasoaan alhaisempaa työtä ja ovat aliedustettuja poliittisissa yhteyksissä. Asumisessa rotuerottelu näkyy kaikkein selkeimmin niiden maan asukkaiden kohdalla, joilla on ulkomaisen tausta.

d. Syrjintä

Seksuaalinen suuntaus, vammaisuus tai ikä ovat myös tekijöitä, joiden perusteella yksilöä voidaan syrjiä tai hänen henkilökohtaisen ja julkisen elämänsä sekä työelämänsä alaa voidaan kaventaa.

Tasa-arvopolitiikka tulee suunnata kaikkiin epätasa-arvon muotoihin ja tämä laajapohjainen tasa-arvotyö muodostaa monia sosiaalidemokratian tulevaisuudenhaasteista.

Kehitystä kahteen suuntaan

Työväenliike on muuttanut Ruotsia. Sosiaalidemokratian Ruotsi on maa, jossa monilla ihmisillä on mahdollisuus päättää elämästään itse ja jossa demokratia on voimakkaammin kytköksissä ihmisten arkipäivään kuin monissa muissa maissa.

Mutta Ruotsi on myös maa, jossa kehitys suuntautuu eri suuntiin. Ruotsi on yksi maailman tasa-arvoisimmista maista, mutta samalla yhteiskunta, jossa on selkeitä luokkaeroja, näkyvää epätasa-arvoa sukupuolten välillä ja näkyvää etnistä syrjintää.

Monille ihmisille tulevaisuus tuo tullessaan useita valinnanmahdollisuuksia ja heillä on myös tarvittavat resurssit niiden hyödyntämiseen. Hyvinvointiyhteiskunnan lapset ja lapsenlapset, joille on tyypillistä taloudellisesta turvallisuudesta ja valinnanvapaudesta kumpuava itsenäisyys sekä halu solidaarisuuteen, ovat itse luoneet nämä mahdollisuudet. Vapaina, vahvoina ja itsenäisinä yksilöinä

he asettavat jatkuvasti kasvavia vaatimuksia valinnanvapaudelle ja omille vaikutusmahdollisuuksilleen, samalla kun he pitävät kiinni aatteista ja solidaarisesta velvollisuudestaan ylläpitää yhteistä koulutusta, terveydenhuoltoa ja sosiaalitukea.

Mutta luokka, sukupuoli ja etninen tausta luovat jatkuvasti epätasa-arvoa. Kun luokkaerot osuvat yksiin niiden erojen kanssa, joita ennen kaikkea luovat sukupuoli ja etninen tausta, epätasa-arvo on suurimmillaan.

Monien valinnanmahdollisuudet ovat pienet tai olemattomat ja esteet ja rajoitukset vaikeasti voitettavia. Luokkasidonnaiset epäoikeudenmukaisuudet siirtyvät edelleen aikuisilta lapsille tavalla, joka merkitsee kasvavien erojen uhkaa tulevaisuudessa. Aivan liian monilla on aivan liian pienet kehittymismahdollisuudet työssään ja aivan liian moni joutuu jatkuvasti asettamaan terveystensä ja hyvinvointinsa vaakalaudalle fyysisesti tai psyykkisesti painostavassa työympäristössä. Tämä työelämän rankkuus on voimakas ja karkea vastakohta suurille ja kasvaville etuoikeuksille, joita elinkeinoelämän eliitit myöntävät itselleen ja jotka ovat karkea vastakohta niille suuremman työn epävarmuuden vaatimuksille, joita he kohdistavat työntekijöihinsä.

Naiset kohtaavat jatkuvasti esteitä työelämässä, mikä näkyy sukupuolten mukaan jakautuneissa työmarkkinoissa, alhaisempana palkkatasona sekä huonompina uramahdollisuuksina. Heillä on jatkuvasti suurempi vastuu kodista ja lapsista. Työmarkkinoiden tiukentuneet vaatimukset luovat kohtuuttomia paineita monille lapsiperheille, joissa sekä lapset että vanhemmat voivat pahoin. Jos kehitystä ei saada pysähtymään, se voi merkitä sitä, että monet joutuvat valitsemaan lasten ja uran välillä. Tämä voi merkitä sekä naisille että miehille sitä, että aktiivisen vanhemmuuden ja aktiivisen työelämän yhdistämisen mahdollisuudet kapenevat entisestään.

On kehittynyt uusia naisten sukupuolisen syrjinnän muotoja, jotka jälleen yrittävät puristaa naiset miesten määräämien vaatimusten mukaisiin rooleihin, eivät naisten omien valintojen ja edellytysten mukaisiin. Lisääntynyt naisvartalon seksualisoiminen kohdistuu erityisesti nuoriin naisiin ja saattaa vaikuttaa työ- ja opiskeluympäristöön ja näin saada aikaan vakavia seurauksia sekä henkilökohtaisessa kehityksessä että ammatinvalinnassa.

Uudet naisten ja miesten rooliodotukset eroavat jonkin verran vanhoista. Ne kuitenkin liittyvät samaan sukupuoliroolien ali- ja yliarvostukseen, joka kaventaa henkilökohtaista toimintatilaa.

Ruotsi on nykyään yhteiskunta, jossa elää etnisiltä taustoiltaan hyvin erilaisia ihmisiä, mutta samalla maassamme esiintyy selkeitä etniseen taustaan liittyviä epätasa-arvoisuuksia. Monissa kaupunginosissa, joissa asuu paljon maahanmuuttajia, työmarkkinoiden ulkopuolelle jääneiden aikuisten syrjäytyminen kasvaa, samoin kuin lasten, jotka eivät osaa kuvitella itselleen minkäänlaista tulevaisuutta heitä ympäröivässä ruotsalaisessa yhteiskunnassa. Tämä syrjäytyminen luo joitakin suurimpia ja huolestuttavimpia eroja yhteiskuntaryhmien välillä tänä päivänä. Yhä useamman maahanmuuttajan kokemana syrjäytyminen ja elinmahdollisuuksien rajoittuminen ovat täysin sosiaalidemokratian vapauden ja tasa-arvon ihanteiden vastaisia.

Erot kasvavat myös maan eri osien välillä. Epätasaisesti jakautunut talouskasvu uhkaa johtaa suuriin alueellisiin eroihin sekä ihmisten kehittymismahdollisuuksissa että sosiaalisessa hyvinvoinnissa. Tällaisia eroja on mahdoton yhdistää tasa-arvon ja solidaarisuuden vaatimuksiin ja vaatimukseen siitä, että ihmisillä tulisi olla vapaus valita asuin- ja elinympäristönsä.

C. Sosiaalidemokraattinen yhteiskuntanäkemyks tänään

Demokratia

Yksittäisen ihmisen elämän edellytykset määrää pitkälle häntä ympäröivä yhteiskunta. Tästä syntyy demokratian vaatimus: Kaikilla on oltava yhtäläiset oikeudet vaikuttaa asioihin, joilla on suuri merkitys heidän elämänsä kannalta. Yksittäisen ihmisen elämää eivät koskaan voi hallita poliittiset päätökset, mutta politiikka ratkaisee monet ihmisten todellisista mahdollisuuksista hallita omaa elämäänsä. Yksilön ja yhteisön etu tulevat esiin demokraattisessa prosessissa. Kun se perustuu kansalaisten tahtoon ja vakuuttuneisuuteen, se on tie yhteiskunnan muutokseen.

Demokratia on prosessi, jossa tehdään päätöksiä yhteisistä, kansalaisia koskevista asioista. Demokratia edellyttää monipuoluejärjestelmää ja yleisiä vaaleja. Demokratia on kuitenkin enemmän kuin vain johtava luokka ja järjestelmä päätösten tekoon ja niiden toimeenpanoon. Demokratia on arvojärjestelmä, jonka tulee näkyä koko yhteiskunnassa ja jonka perustana on kaikkien ihmisten tasa-arvoisuus ja arvokkuus.

Tämä arvoperusta antaa kaikille oikeuden osallistua yhteiskuntatyöhön. Kansalaisten vapaudet ja oikeudet muodostavat välttämättömän lähtökohdan, mutta niitä tulee tukea oikeudella henkilökohtaiseen kehitykseen, sosiaaliturvaan ja työ- ja kulttuurielämään osallistumiseen. Samalla demokratia vaatii kaikkia kunnioittamaan toistensa demokraattisia oikeuksia ja ottamaan vastuuta yhteiskuntatyöstä ja kunnioittamaan tehtyjä päätöksiä, vaikka ne eivät olisikaan omien toiveiden mukaisia. Demokratia antaa oikeuden ajaa omia mielipiteitään ja etujaan, mutta merkitsee samalla myös velvollisuutta kuunnella toisia. Demokratia ei jätä ulkopuolelle vastakkainasetteluja tai ristiriitoja, vaan vaatii kaikilta valmiutta ratkaista ne juuri demokraattisin tavoin.

Demokratian vaikutuspiirin voi demokratia itse päättää. Kaikki yhteiskunnan valta tulee olla lähtöisin niiltä ihmisiltä, jotka yhdessä muodostavat yhteiskunnan – ei väitetyiltä luonnonlaeilta, jotka vetävät rajoja politiikan ja markkinoiden välille. Tämä rajanveto on kysymys, jonka demokratia itse saa ratkaista. Ihmisoikeudet muodostavat rajan, jonka yli poliittiset päätökset eivät milloinkaan saa astua, ja samalla vain demokratia voi ylläpitää näitä oikeuksia. Itsemääräämisoikeus ja vähemmistöjen oikeudet ovat demokraattisista arvoista tärkeimmät.

Demokratian perustana on samalla vallan jako. Valtakasaumat ovat aina uhka demokratialle riippumatta valtaapitävän ryhmän kokoonpanosta. Demokratiaa tulee pystyä harjoittamaan monilla tavoilla, monilla tasoilla ja monissa paikoissa toisistaan riippumatta. Demokratia vaatii, että ihmiset pystyvät vaikuttamaan sekä yhteiskunnan muutokseen kokonaisuutena että yhteiskunnan toimintoihin sellaisina kuin ne tulevat vastaan arjessa, koulussa ja päivähoidossa, asumisessa, liikenteessä ja ympäröivässä ympäristössä. Demokraattiset prosessit pohjautuvat kansalaisten voimaan ja tahtoon, yhteiskunnalliseen sitoutuneisuuteen ja aktiivisuuteen, tarpeeseen olla luova, lisääntyneeseen tietoon ja omaan vastuuseen. Tätä voimaa eivät voi vapauttaa kaupalliset voimat sen paremmin kuin yhteiskunnan elimetkään, vaan ainoastaan ihmiset itse. Yhteiskuntatyön tulee aina perustua luottamukseen kansalaisten sitoutumista ja kansalaisten omia organisaatioita, kansanliikkeitä, kansansivistystä ja yhteistä vastuunottoa kohtaan.

Päätökset yhteisistä olosuhteista, jotka tehdään kansallisella tasolla sekä kunnan ja maakuntien tasolla tulee sovittaa kokonaisnäkemykseen. Harkinnan monisyisyys vaatii, että luottamustehtävää valitut henkilöt tekevät päätökset edustaen selkeästi poliittisia arvoja. Tämän edustuksellisen demokratian tulee jatkuvasti saada tukea elävästä keskustelusta ja aktiivisesta osanotosta kansalaisilta itseltään.

Demokraattisen prosessin ja yhteiskunnan hallinnon tulee perustua julkisuuteen ja ymmärrykseen sekä selkeisiin ja oikeudenmukaisiin pelisääntöihin. Julkishallinnon poliittisten tehtävien ja virkojen tulee olla avoinna samoilla edellytyksillä kaikille kansalaisille. Seurauksena näistä yleisistä yhteiskunnan hallinnon vaatimuksista sosiaalidemokratia haluaa myös vaikuttaa monarkian

perinnöllisyyden poistamiseen ja korvaamiseen tasavallalla, jossa valtionpään valitsevat joko suoraan tai epäsuorasti kansalaiset. Tämä muutos, kuten kaikki demokraattiset muutokset, edellyttää kansalaisten enemmistön tahtoa.

Sosiaalidemokratia syntyi kansanliikkeenä ja kansanliiketyö on yhä edelleen poliittisen työmme pohjana. Siksi meidän tulee myös ammentaa voimaa siitä sitoutuneisuudesta, jota uudet kansanliikkeet edustavat syntyessään reaktioiksi epäoikeudenmukaisuudelle ja ongelmille nykypäivän yhteiskunnassa.

Demokratia edellyttää aktiivisia kansalaisia. Kansanliikkeillä, niin vanhoilla kuin uusilla, sekä kansansivistyksellä – yhdessä ihmisten yhteisestä keskustelusta ja toiminnasta syntyvän muutosvoiman kanssa – tulee siksi olla ratkaiseva rooli yhteiskunnan luomisessa. Ne antavat ihmisille mahdollisuudet muuttaa ympäristöään ja tilaisuuden kehittää osaamistaan ja ajatteluaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Ne muodostavat kaupallisista kannattavuusvaatimuksista rauhoitettuja kohtaamispaikkoja, joissa kansalaiset voivat luonnollisesti yhdistää kokemuksensa ja vaatimuksensa laajempaan yhteiskunnalliseen näkemykseen. Tämä luo tietoisuutta demokratian arvoista, mikä puolestaan luo omaa vastuuta demokratian säilyttämisestä. Nykyinen tietotekniikka antaa uudet mahdollisuudet osallistua keskusteluun, luo keskustelukanavia eri puolilla maata asuville kansalaisille ja parantaa yhteyttä äänestäjien ja heidän valitsemiensa edustajien välillä.

Kansanliikkeillä on aina ollut tärkeä osa demokraattisen keskustelun eteenpäin viemisessä ja tämä rooli on vain vahvistunut nykypäivänä tiedotusvälineiden lisääntyneen merkityksen myötä. Tiedotusvälineet itse ovat tärkeässä osassa vapaassa mielipiteenmuodostuksessa ja vapaassa tietovirrassa. Media-alan valtakasaumat ja kasvava verkottuminen viihdeteollisuuden kanssa vaikuttavat kuitenkin siten, että tietovirrasta tulee yhä samankaltaisempaa ja aivan liian suuret osat siitä perustuvat passiiviseen kulutukseen sosiaalisen aktiivisuuden sijaan. Valtakasaumia vastaan toimiminen ja moninaisuuden ylläpitäminen yleisradiotoiminnan radio- ja tv-kanavien suojelemiseksi ovat sosiaalidemokratian mediapolitiikan keskeisiä osia. Ei-kaupalliset mediat, jotka levittävät tietoa, kansansivistystä ja kulttuuripolitiikkaa vahvistavat demokratiaa. Korvaamattomia vastapainoja yhteiskuntakeskustelun kaupallistumiselle ovat myös kansalaiskeskusteluun ja kansalaisten mielipiteiden vaihtoon tarkoitettut foorumit, joita erilaiset kansanliikkeet tarjoavat. Keskustelu, mielipiteiden luominen ja politiikan pohtiminen ei koskaan saa jäädä vain ammatti-ihmisten tehtäväksi. Samoin kuin kansalaisten oma sitoutuminen tukee yhteiskuntatyötä, sen tulee toimia myös yhteiskunta- ja kulttuurikeskustelun tukemiseksi.

Usko demokratiaan riippuu sekä kansalaisten mahdollisuuksista osallistua siihen että sen vaikutusvallasta; politiikan mahdollisuuksista toteuttaa tehdyt päätökset. Oikeudesta osallistua ja vaikuttaa päätöksentekoon on ensisijaisesti kyse oikeudesta vaikuttaa todellisuuteen. Demokratia menettää uskottavuutensa, jos se ei käytännössä pysty ratkaisemaan ongelmia, joita ihmiset kokevat arkielämässään tai puutteita, joita he näkevät yhteiskunnassa. Demokratian toimivaltaa on siksi jatkuvasti puolustettava sekä taloudellista valtaa vastaan että niitä ryhmiä vastaan, joilla on erityisiä taitoja ja jotka siksi uskovat, että heillä on suurempi oikeus vaikuttaa politiikkaan.

Kansainvälistyminen tuo tullessaan uusia haasteita demokraattiselle osallistumiselle. Monet poliittiset päätökset, jotka aikaisemmin voitiin tehdä kansallisella tasolla, vaativat nyt kansainvälistä harmonisointia. Tämä lisää demokratian toimivaltaa, mutta myös välimatkaa äänestäjiin. Tämä herättää monissa tunteen, että oma sitoutuneisuus ja yritykset vaikuttaa eivät kannata. Demokraattisen toimivallan vaatimus joutuu näin ristiriitaan demokraattisen osallistumisen kanssa.

Siksi kansainvälisten poliittisten yhteistyöelinten työmuotoja ja päätöksentekoprosesseja tulee tarkistaa ja kehittää edelleen, jotta voidaan luoda parempaa ymmärrystä ja valvontaa ja varmempi

demokraattinen perusta. Tämä tarkoittaa myös sitä, että kansallisen politiikan muodot ja instituutiot joutuvat muutoksen eteen, jotta ne mahdollistaisivat suuremman kansalaisten osallistumisen. Tämä vaatii suurta muutosvalmiutta vanhoihin työtapoihin ja vakiintuneisiin instituutioihin sekä erilaisiin yhteiskunnan elimiin ja poliittisiin puolueisiin.

Demokraattinen talous

Nykyaikainen teknisesti kehittynyt tuotanto perustuu suurten pääomapanosten välttämättömyyteen. Jotta resurssit sellaisiin pääomapanostuksiin voitaisiin luoda, tulee tuotannon antaa tietty määrä tuottoa eli voittoa. Tässä puhtaasti taloudellisessa ajatuksessa on pääoman kertymiseltä mahdoton välttyä.

Kapitalismin käsitteellä on poliittisessa keskustelussa kuitenkin jo pitkään ollut toinen, laajempi merkitys kuin tämä tiukasti taloudellinen merkitys. Kapitalismilla tarkoitetaan valtajärjestelmää, jossa pääoman omistajalla on oikeus päättää kaikista asioista ja ihmisten oikeudet määräytyvät heidän taloudellisen kannattavuutensa mukaan. Tämä valtajärjestelmä luo vapaudettomuutta kaikille muille kuin suurpääomanomistajille. Se luo suurta epäoikeudenmukaisuutta ja suuria sosiaalisia jännitteitä maiden sisällä ja välillä. Se johtaa vakavaan ympäristön ja luonnonvarojen riistoon.

Tätä valtamonopolia vastaan sosiaalidemokratia asettaa talouden, jota johdetaan kansan etujen pohjalta. Pyrimme luomaan talousjärjestelmän, jossa jokaisella ihmisellä on oikeus ja mahdollisuus kansalaisena, palkansaajana ja kuluttajana vaikuttaa tuotannon suuntaan ja jakautumiseen. Siinä ympäristöstä huolehtiminen on yleinen vaatimus kaikelle tuotannolle. Siinä vaaditaan, että tuotantoelämä perustuu toisten työn kunnioittamiseen, sitoutumisesta huolehtimiseen ja kaikkien ihmisten työhalukkuuteen ja tuotantotuloksen oikeudenmukaiseen jakamiseen. Siinä edellytetään kunnioitusta niitä pelisääntöjä kohtaan, joista demokratiolla on ylin oikeus päättää.

Tämä järjestelmä ei ole yksityisyrittäjyyden vastakohta. Se perustuu, kuten kaikki nykyaikainen tuotanto, siihen että tuotantopääoman tulee tuottaa voittoa. Siinä yritys ja yrityksen johto nähdään yhtenä monista toimijoista, joilla on taloudellista merkitystä. Siinä markkinatalous nähdään *yhtenä* osana talouselämää. Se ei kuitenkaan salli sitä, että yksityisen voiton tavoittelu saisi hallita kaikkia muita näkemyksiä ja määrätä yhteiskunnan kehitystä eikä se hyväksy sitä, että markkinat toimivat normina sosiaaliselle hyödyllisyydelle ja yhteiskuntaelämälle.

Pääoman ja työn välisessä ristiriidassa sosiaalidemokratia edustaa aina työn puolta. Sosiaalidemokratia on ja tulee olemaan antikapitalistinen aate, joka on aina luonut vastavoimia pääoman vaatimuksille taloudellisesta ja yhteiskunnallisesta vallasta.

Demokraattisella yhteiskunnalla on aina ylin oikeus määritellä talouselämän edellytykset ja puitteet. Demokraattisella yhteiskunnalla on myös oikeus muuttaa näitä edellytyksiä ja muotoja, mikäli jokin tapa järjestää työtä ja taloutta ei täytä kansan etuja. Taloudellisilla etunäkökohdilla ei ole koskaan ollut oikeutta asettaa rajoja demokratialle, vaan päinvastoin, demokratia on aina määritellyt markkinoiden ja taloudellisten etunäkemyksen rajat. Sosiaalidemokratia hylkää sellaisen yhteiskuntakehityksen, jota hallitsevat pääoma ja markkinat ja joka kaupallistaa sosiaaliset, kulttuuriset ja ihmisten väliset suhteet. Markkinoiden normit eivät milloinkaan saa päättää ihmisten arvoa tai luoda normeja sosiaali- tai kulttuurielämälle.

Yhteisen hyvinvoinnin vuoksi demokratia tulee yhdistää tehokkuuteen talouselämässä. Tehoton tuotanto merkitsee pienempää hyötyä tehdystä työstä ja sitä mukaa huonompia tuotantotuloksia hyvinvoinnille. Tämä puolestaan suistaa radalta uskon demokraattisiin muotoihin. Myös tässä kokemus on osoittanut, että tehokkuus ja tuotteliaisuus luovat avoimuutta ja moninaisuutta. Se

edellyttää vaikutusta suoraan kuluttajilta. Se edellyttää työelämältä pohjautumista työntekijöiden osaamisen, ajatusten ja sitoutumisen kunnioitukseen. Se edellyttää ihmisten mahdollisuuksia toteuttaa omat ideansa perustamalla omia yrityksiä.

Demokratian vaatimukset, kuten myös tehokkuuden vaatimukset johtavat samaan johtopäätökseen: talouselämään tulee voida vaikuttaa monilla tavoin, monilla eri tasoilla. Talouselämän monia ja vaihtelevia vaatimuksia ei voida tyydyttää sen paremmin yksinomaan poliittisilla päätöksillä kuin pelkällä markkinoiden puolustamisellakaan. Ne vaativat sekataloutta, joka perustuu yhteiskunnallisten toimien ja markkinamekanismien, voimakkaiden ammattijärjestöjen sekä tietoisten ja aktiivisten, kuluttajansuojalainsäädännön tukemien kuluttajien varaan.

Poliittisilla päätöksillä voidaan luoda pelisääntöjä estämään kaikenlainen riisto, takaamaan yhteiskunnan taloudellinen tasapaino ja jakamaan tuotannon tulos oikeudenmukaisesti ja siten, että perustavanlaatuiset sosiaaliset oikeudet tulevat tyydyttyiksi. Markkinoita tarvitaan tehokkaaseen tuotantoon, joka luo resursseja hyvinvoinnille. Kapitalismi ja markkinatalous tulee pitää erillään. Markkinatalous on jakelujärjestelmä, jossa tuotteet ja palvelut vaihtavat omistajaa ja niiden vaihdon välineenä käytetään rahaa. Kapitalismi on valtajärjestelmä, jossa pääoman tuotto on ylin normi.

Tuotemarkkinoilla ja yksityisillä palvelumarkkinoilla hintamekanismi on nopea ja kätevä merkijärjestelmä tuottajan ja kuluttajan välillä. Uusia yrityksiä voidaan luoda nopeasti vastauksena kuluttajien kysyntään, ja kilpailu eri yritysten välillä luo tilaa monille ja vaihteleville kuluttajavalinnoille. Markkinat perustuvat suureen määrään itsenäisiä toimijoita, jotka antavat tilaa monille ideoille ja näin luovat suuria taloudellisia resursseja.

Markkinat eivät kuitenkaan voi elättää itse itseään. Markkinoiden sisäinen taipumus keskittymiseen vaikuttaa moninaisuutta vastaan, joka on samalla sen edellytys. Markkinoiden perusteella toimiva hintamekanismi ei voi luoda vakiintuneita pelisääntöjä, joita markkinat itsessään tarvitsevat voidakseen toimia hyvin. Ainoastaan yhteiskunnalliset elimet, jotka ovat markkinoista riippumattomia, voivat luoda ja ylläpitää tällaista säännöstöä. Vain tällainen säännöstö voi ylläpitää kilpailua ja murtaa sen keskittymisen suuntauksen, joka kuluttajien vahingoksi heittelee hintamekanismia ja luo sellaisia yksityisiä monopoleja, joita vastaan työväenliike on aina taistellut.

Markkinamekanismit eivät myöskään selviydy sellaisista asioista, joilla ei ole markkinahintaa, kuten ilma ja vesi. Myös tämä vaatii poliittisia päätöksiä ja vastapainona valveutuneiden kuluttajien mielipiteitä.

Näin ollen markkinat ovat vain *yksi* osa sekatalousjärjestelmää, jota sosiaalidemokratia säätelee. Markkinat voivat kohdata vain sellaisia tarpeita ja toiveita, joita voidaan esittää riittävän voimakkaan kysynnän muodossa. Tällaiset hyödykkeet muodostavat sosiaalisia oikeuksia, toisin sanoen hyödykkeet, jotka kuuluvat kaikille tulotasosta riippumatta, tulee viedä markkinoilta ja jakaa muiden periaatteiden mukaisesti. Näihin kuuluvat terveydenhuolto, koulutus ja sosiaaliturva. Näihin kuuluu oikeuslaitos. Näihin kuuluu kulttuuri. Näihin kuuluu asuminen siinä määrin kuin on tarpeen, jotta kaikille voidaan varmistaa oikeus hyvään asuntoon. Näihin kuuluu politiikka, joka varmistaa viestinnän ja sosiaalisen infrastruktuurin koko maassa.

Yhteiskuntatekojen ja markkinoista huolehtimisen välinen valinta tulee tehdä siten, että lähtökohdaksi on oikeudenmukaisuuden ja tehokkuuden kannalta paras tulos. Valinta voi vaihdella eri talouden sektoreilla riippuen niistä vaatimuksista ja tarpeista, joihin niiden tulee vastata. Jakoa tulee muuttaa, jos tärkeitä tarpeita ei pystytä täyttämään alkuperäisessä muodossa. Sosiaalidemokratia ei hyväksy taloudellista fundamentalismia, jolle niin äärioikeisto kuin vasemmistokin asettaa yhden ainoan, koko talouden kattavan omistusmuodon hyvän yhteiskunnan

edellytykseksi. Ratkaisevaa ei koskaan ole ulkoinen muoto, vaan se miten hyvin toiminnan tavoitteet täyttyvät.

Demokraattinen talous ei ole vapaa eturistiriidoista, vaikeuksista tai muutosvaatimuksista, mutta demokraattinen talous on vapaa ihmisten ja ympäristön riistosta. Demokraattinen talous on talous, jossa eri edut toimivat yhdessä toistensa kanssa ja pääoma on demokratiaa alempi voima. Demokraattinen talous antaa niille, jotka joutuvat muutosvaatimusten eteen, tukea siirtyä uusiin edellytyksiin. Demokraattinen talous perustuu kaikkien oikeuteen, niin ihmisten kuin alueidenkin, osallistua hyvinvoinnin luomiseen ja siitä nauttimiseen.

Tasa-arvo ja moninaisuus

Yhteiskuntaan epätasa-arvoa luovia tekijöitä on paljon, mutta niillä kaikilla on yhteinen nimittäjä: Yksilöä ei kohdella ihmisenä eikä hän saa kehittyä omien edellytystensä ja valintojensa mukaan. Valinta järjestää yksilön tiettyyn ryhmään, jonka tunnusmerkki on luokka, sukupuoli, etninen tausta, vamma, ikä tai seksuaalinen suuntaus. Tämä malli on nähtävissä myös työelämän edellytyksissä ja yksilön asemassa työelämässä.

Sosiaalidemokratia pyrkii siihen, että resurssit, joilla on merkitystä ihmisten mahdollisuuksiin vaikuttaa yhteiskuntaan ja omaan elämäänsä jakautuisivat tasaisesti. Tehtävä on pysynyt samana: muuttaa yhteiskunnan malleja ja valtarakenteita siten, että ne eivät estä yksilöä kasvamasta ja kehittymästä mahdollisuuksiensa mukaan. Tasa-arvopolitiikan lähtökohtana tulee aina olla niiden tarpeet ja edellytykset, jotka kärsivät epätasa-arvosta, mutta tasa-arvomuutosten tulee aina tapahtua kansan enemmistön vakuututtua siitä, että muutos on oikea ja hyvä. Muuten muutos ei ole pysyvä. Tasa-arvoisesta yhteiskunnasta tulee kestävä vain, jos se laajentaa ja rikastuttaa kaikkien elinpiiriä.

Jo olemassa olevat hyvinvointijärjestelmät saavat vahvuutensa siitä, että niissä yhdistyvät eri elämäntilanteissa olevien kansanryhmien tarpeet ratkaisuihin, jotka luovat turvallisuutta ja vapautta kaikille. Samalla tavalla meidän nykypäivän politiikkamme tulee löytää ratkaisuja, joissa yhdistyvät rajoituksista ja alistuksesta kärsivien tarpeet ja niiden tarpeet, joiden vapaus ja voima ovat pitkälti sosiaalidemokraattisen politiikan ansiota.

Tasa-arvopolitiikassa on kyse kaikkien yhtäläisestä oikeudesta ja mahdollisuudesta työhön, joka antaa taloudellisen riippumattomuuden ja mahdollisuuden kehittyä ja päästä eteenpäin. Siinä on kyse oikeudesta vaikuttaa omaan työhön ja edistää työelämää, jossa kaikkia arvioidaan oikeudenmukaisesti ja kaikkien työpanosta kunnioitetaan. Siinä on kyse kaikkien yhtäläisestä oikeudesta ja mahdollisuudesta osallistua poliittiseen ja ammatilliseen työhön, kulttuurielämyksiin ja yhteiskunta-aktivismiin. Siinä on kyse luokkamallien muuttamisesta ja perinteisten sukupuoliroolien muuttamisesta, samoin kuin etnisten ennakkoluulojen ja muun syrjinnän murtamisesta.

Täystyöllisyys, sama palkka samasta työstä ja ammattiyhdistys, joka antaa kaikille mahdollisuuden vaikuttaa ja kasvaa työssään, ovat perustavia edellytyksiä. Perustavaa on myös koulutussektori, joka luo edellytykset kaikille tehdä omat valintansa elämässä – sekä nuoruusajan opiskelu- ja ammatinvalinnat kuin aikuiselämän vastaavat valinnat.

Tasa-arvopolitiikassa on kyse oikeudenmukaisesta ja solidaarisesta kaikkien hyvinvoinnin rahoittamisesta, mikä edellyttää tehokasta ja kunnianhimoista jakopolitiikkaa. Verot, joilla hyvinvointi rahoitetaan, maksaa jokainen kykynsä mukaan ja hyvinvointipalvelut, joita luodaan, jaetaan tarpeen mukaan.

Tasa-arvopolitiikassa on kyse miesten ja naisten yhtäläisestä oikeudesta työ- ja perhe-elämään ja heidän yhtäläisestä vastuustaan kodista, perheestä ja lapsista. Tämä vaatii, että työelämä sallii työntekijöiden yhdistää työn ja perhe-elämän ja että lasten päivähoido on kattava.

Tasa-arvopolitiikka on integraatiopolitiikkaa, joka perustuu avoimeen suhtautumiseen moninaisuuden mahdollisuuksiin ja maahanmuuttajien ja syntyperäisten kansalaisten molemminpuoliseen kunnioitukseen. Kulttuuri ja uskonto vaikuttavat ihmisten identiteettiin ja voivat rikastuttaa yhteiskuntaelämää. Kulttuurien ja uskontojen monimuotoisuutta tulee tukea kaikissa tilanteissa, joissa se ei rajoita ihmisten oikeutta ja mahdollisuuksia omiin elämänvalintoihin.

Tasa-arvopolitiikassa on kyse yhteiskunnasta, jossa vammaisia pidetään kyvykkäinä ja itsenäisinä kansalaisina, joilla on oikeus aktiiviseen ja itsenäiseen elämään, työhön ja omaan asuntoon ja täysi liikkumisvapaus yhteiskunnassa. Siinä on kyse seksuaalisesta tasa-arvosta, jossa ihmiset saavat valita yhteiselämänsä muodon joutumatta syrjityiksi tai eristetyiksi. Siinä on kyse psyykkisesti vammaisten ja sairaiden tukemisesta. Se käsittää kaikki yhteiskunnan ikäluokat, huolehtii vanhusten kokemuksista ja osaamisesta ja tekee lapsista huolehtimisesta ja lasten oikeuksista koko yhteiskuntatyön linjauksen.

Tasa-arvopolitiikka vaatii kovaa ja päättäväistä rajojen luomista kaikenlaiselle rasismille ja muukalaisvihalle sekä sukupuoleen liittyvälle väkivallalle ja häirinnälle. Se vaatii taistelua kaikenlaisia ennakkoluuloja ja kaikenlasta syrjintää vastaan, jotka rajoittavat ihmisten elämää ja valinnanmahdollisuuksia. Se on moninaisuuden politiikkaa, jossa jokainen nähdään yksilönä, jolla on oikeus kehittyä omien edellytystensä mukaan ja jolla on samalla oikeus osallistua työyhteisöön ja yhteiskuntaan samoilla ehdoilla muiden ihmisten kanssa.

Yhteiskunnan säännöt tulee kautta linja muotoilla tukemaan ja innoittamaan kehitystä kohti moninaisen tasa-arvon lisääntymistä. Työmarkkinoilla ja koulutussektorilla on tärkein rooli luokkamallien samoin kuin sukupuoleen, etniseen taustaan ja vammaisuuteen liittyvän epätasa-arvon murtamisessa. Paljon on myös kyse arvojen ja asenteiden muuttamisesta ja niiden luomien toimintamallien murtamisesta. Kansanliikkeet ja poliittiset puolueet, yritykset ja ammattijärjestöt, koulut ja lasten päivähoido ovat kaikki osaltaan vastuussa tästä työstä. Sosiaalidemokratian tehtävä kansanliikkeenä on lisätä keskustelua ja työskennellä oman liikkeensä sisällä monimuotoisuuden ja tasa-arvon vaatimusten täyttämisen eteen.

Näiden tasa-arvon vaatimusten tulee kaikissa muodoissaan näkyä sosiaalidemokraattisen politiikan kaikilla aloilla.

Hyvinvointipolitiikka

Sosiaalidemokratian hyvinvointipolitiikka tarkoittaa kaikkia kolmea periaatetta; vapautta, tasa-arvoa ja solidaarisuutta. Sen lähtökohtana on aateperinne, jossa on kyse yhteisen yhteiskunnan luomisesta. Se luo sekä yksilöllistä että yhteiskunnallista etua. Se luo oikeuksia, mutta tuo samalla myös velvollisuuksia.

Se käsittää kaikki, ei vain pienituloisia ihmisiä. Kaikki ovat osallisia niin oikeuksiin kuin velvoitteisiinkin, kaikkia koskevat samat ehdot. Kansalaisia ei jaeta "vastaanottajiin" ja "maksajiin" kuten tehdään tarpeisiin perustuvissa järjestelmissä, joissa on eturistiriitöiden mahdollisuus. Yleinen hyvinvointipolitiikka on jotakin, jota kansalaiset solidaarisesti tarjoavat toisilleen ja jonka maksamiseen he solidaarisesti osallistuvat. Heidän merkityksensä on siksi sekä siinä vapaudessa että turvallisuudessa, jota he tarjoavat yksilölle ja niissä sosiaalisissa yhteyksissä, joita he luovat.

Hyvinvointipolitiikassa on kyse taloudellisesta turvallisuudesta, mutta myös oikeudenmukaisesta elinmahdollisuuksien ja elämänvalintojen jakamisesta. Kaikilla tulee olla oikeus työhön ja kaikilla tulee olla oikeus kehittyä työssään. Kaikilla tulee olla oikeus turvalliseen lapsuuteen ja turvalliseen kasvamiseen Yhdistyneiden kansakuntien lasten oikeuksien julistuksen mukaisesti. Kaikilla lapsilla ja nuorilla tulee olla oikeus kasvaa ilman huumeita ja väkivaltaa. Kaikilla tulee olla oikeus tietoon ja kulttuurielämyksiin. Kaikilla tulee olla oikeus hyvään ja kohtuuhintaiseen asumiseen ja turvalliseen ja varmaan ympäristöön. Kaikilla tulee olla oikeus turvattuun ja arvokkaaseen vanhuuteen. Kaikilla tulee olla oikeus tehdä omat valintansa ilman, että siitä seuraa ennakkoluuloja tai syrjintää ja ilman pelkoa sosiaalisesti alempiarvoiseen asemaan joutumisesta. Kaikilla tulee olla velvollisuus ylläpitää hyvinvointijärjestelmää ja olla käyttämättä sen suomia etuja väärin.

Hyvinvointipolitiikassa on kyse muustakin kuin vain talouselämän luomien epätasa-arvoisuuksien korjaamisesta. Hyvinvointipolitiikassa on kyse tasa-arvosta. Siinä on kyse ihmisten itsemääräämisoikeuden lisäämisestä. Näin siinä on myös kyse talouden ja yhteiskunnan valtasuhteiden muuttamisesta.

Sosiaalivakuutuksia ja sosiaalisia palveluja, kuten terveydenhuoltoa, koulua ja sosiaalitukea ei koskaan voida alentaa tuotetasolle markkinoilla, joilla yhteiskunnan ainoaksi tehtäväksi jäisi jakaa verorahat yksilöiden ostoihin. Hyvinvointijärjestelmät edellyttävät kansalaisilta vastuuta paitsi omista eduistaan myös muiden oikeuksista. Ne tulee muotoilla siten, että yhteistä vastuuta on mahdollista harjoittaa. Niin kutsutut asiakasvalintamallit, jotka tekevät sosiaalisista hyödykkeistä kuten koulusta, terveydenhuollosta ja sosiaalituesta juuri palvelumarkkinoiden tuotteita, eivät ole solidaarisen vastuunoton vaatimusten mukaisia. Markkinoiden ja kilpailun periaatteet eivät saa näkyä julkisessa toiminnassa. Demokratian periaatteiden – avoimuuden ja selkeiden vastuusuhteiden – puolestaan tulee näkyä.

Emme voi hyväksyä kehitystä, joka vie kohti lisääntyneitä sosiaalipalvelujen yksityisvakuuttamista. Se muodostaa uhkan yleiselle hyvinvoinnille ja luo sopimatonta epäoikeudenmukaisuutta kansalaisten hyvinvoinnin saatavuuteen.

Koulutus, terveydenhuolto ja sosiaalituki ovat keskeisiä elinmahdollisuuksien jakautumisessa. Epätasa-arvoiset mahdollisuudet koulutukseen, terveydenhuoltoon tai sosiaalitukeen siirtyvät eteenpäin ja suurenevat epätasa-arvoisiksi mahdollisuuksiksi henkilökohtaisessa kehityksessä, yhteiskuntaelämässä ja työmarkkinoilla. Tällaiset erot vahingoittavat yksilöä ja yhteiskuntaa. Kaikkien yhtäläiset mahdollisuudet saada näitä laadukkaita hyödykkeitä ovat tasa-arvopolitiikan peruskivi. Terveydenhuolto, koulutus ja sosiaalituki tulee myös ottaa huomioon luokka- ja sukupuolierojen merkityksessä ja niiden muuttamisen eteen tulee pyrkiä tietoisesti.

Tästä syystä koulutus, terveydenhuolto ja sosiaalituki ovat yhteiskunnallisia asioita. Niiden jakamista ei koskaan saa jättää markkinoiden hintamekanismin huoleksi ja tarjontaa ei koskaan saa jättää yksittäisille tuottajille, joiden päämääränä on oma voitto.

Koulutus, terveydenhuolto ja sosiaalituki tulee rahoittaa solidaarisesti verorahoilla. Vaalien kautta valituilla poliitikoilla tulee olla vastuu varojen jakamisesta eri tarkoituksiin, jotta turvataan verorahojen käyttö siten, että yhtäläisyyden periaatteet ja laatuvaatimukset täyttyvät. Yhteiskunnan koulutus-, terveydenhuolto- ja sosiaalitikapasiteetti on laadun perusperiaatteiden ja tarpeiden täyttämisen edellytys.

Kaikilla maan asukkaille tulee olla yhtäläiset mahdollisuudet koulutuksen, terveydenhuoltoon ja sosiaalitukeen. Tämä edellyttää kunnallista verojen tasausta, muutoin erilaiset verotukset ja eri

puolilla maata asuvien ihmisten erot johtavat erilaiseen hyvinvointiin eri kuntien asukkaiden kesken.

Haluamme kehittää julkisen sektorin toimintaa siten, että se vastaa sekä perinteisiä oikeudenmukaisuuden ja yhtäläisten mahdollisuuksien vaatimuksia että vaikutuksen ja valinnanvapauden vaatimuksia. Se, että yksilö voi vaikuttaa omaan koulutukseensa, terveydenhuoltoonsa ja sosiaalitukeensa, on osa valtaa omasta elämästä ja välttämätöntä yhteiskunnallisen osallistumisen ja vastuun tunteelle.

Ihmiset ovat erilaisia, samoin kuin heidän tarpeensa ja edellytyksensä. Siksi tarvitaan erilaisia pedagogian muotoja, erilaisia terveydenhuollon muotoja ja erilaisia sosiaalitukivaihtoehtoja. Ihmisillä tulee olla mahdollisuus valita eri koulutus-, terveydenhuolto- ja sosiaalitukimuotojen väliltä sillä edellytyksellä, että on vaihtoehtoja joista valita. Tässä mielessä mahdollisuudet haja-asutusalueilla ovat erilaiset kuin tiiviisti asutuilla alueilla.

Palvelujen monimuotoisuus ja vaihtelu on tärkeää sekä tasa-arvon että valinnanvapauden kannalta. Julkisen sektorin päätehtäviin oman toimintansa puitteissa kuuluu vaihtoehtojen kehittäminen kohtaamaan kansalaisten erilaiset tarpeet ja toiveet. Myös yhteistoiminnallisilla, aatteellisilla ja yksilöllisillä vaihtoehtoilta voi olla merkitystä. Siksi niilläkin tulee olla mahdollisuus saada julkista rahoitusta, mikäli ne noudattavat samoja sääntöjä kuin julkiset toiminnot. Muiden vaihtoehtojen mahdollisuuksissa on kyse kansalaisten mahdollisuudesta valita koulu, terveydenhuolto ja sosiaalituki – ei yksittäisen tuottajan mahdollisuuksista valita ne oppilaat ja potilaat, jotka ovat kannattavimpia. Kansalaisten mahdollisuutta käyttää hyvinvointipalveluja ei saa ohjata yksittäisen yrityksen voittoajattelu.

Julkisilla varoilla rahoitettujen toimintojen tulee täyttää samat työehtojen ja työhön vaikuttamisen ja siinä kehittymisen mahdollisuudet kuin yksityistenkin toimintojen. Niiden tulee huolehtia työntekijöiden sitoutumisesta ja osaamisesta ja antaa mahdollisuus kokeilla uusia ideoita ja ratkaisuja. Sekä julkisen että yksityisen sektorin vaihtoehtoja tulee innostaa itsenäisyyteen ja luovuuteen. Toiminnassa tulee näkyä avoimuus ja mahdollisuus oivaltaa. Työntekijöiden ilmaisu- ja viestintävapautta ei saa rajoittaa.

Verorahat ovat rajallinen resurssi eivätkä ne koskaan riitä täyttämään kaikkia niille asetettuja odotuksia. On aina välttämätöntä punnita vaatimuksia keskenään ja suhteessa yleisiin oikeudenmukaisuuden ja yhtäläisen laadun vaatimuksiin. Tämä yhdistäminen tulee tehdä avoimessa demokraattisessa prosessissa, johon kaikki voivat vaikuttaa, toisin sanoen edustuksellisen demokratian avulla. Mahdollisuus vaikuttaa yksityisiin vaihtoehtoihin ei siksi muotoudu automaattisesti toimivaksi säännöksi, joka ottaa vallan tässä demokraattisessa prosessissa.

Kunnilla ja maakunnilla tulee talouden ja tehokkuuden vuoksi olla suuret vapaudet muotoilla sosiaaliset palvelut paikallisten tarpeiden ja edellytysten mukaisiksi. Toiminnan kansallisia tavoitteita ei kuitenkaan milloinkaan saa unohtaa paikallisessa päätöksenteossa. Yksilöiden oikeuksia, jotka eduskunta ja hallitus päättävät tai jotka ovat kansallisen koulutus-, terveydenhuolto- tai sosiaalitukitoiminnan tavoitteena, ei milloinkaan saa jättää paikallisten päätösten ulkopuolelle.

Hyvä taloudellinen tuki, kun omat tulot jäävät pois, on perustavaa yksilön turvallisuudelle ja vapaudelle. Sosiaalivakuutusjärjestelmien tulee tarjota kaikille tämä turva tulojen poisjäämisperiaatteen mukaisesti. Vain yleiset yhteiskunnalliset vakuutusjärjestelmät voivat huolehtia sekä yksilön taloudellisen turvan tarpeesta että erityisturvasta suojattomille ryhmille.

Vakuutusjärjestelmiä tulee sovittaa työmarkkinoille, jotka jatkuvasti vaihtelevat opiskelukausiensa ja varusmiespalveluksen vuoksi ja joilla monet yhdistävät työssäkäynnin omaan yrittämiseen.

Monissa elämän muutosvaiheissa on kyse vapaudesta ja turvallisuudesta sekä mahdollisuudesta tukeen uudessa elämäntilanteessa. Työttömäksi jäävällä on oikeus kouluttaa itseään saadakseen uutta työtä ja oikeus riittävään aikaan sopivan työn löytämiseksi. Sairauden tai tapaturman vuoksi työkykynsä menettäneellä on oikeus kuntoutukseen. Vammaisella on oikeus tukeen voidakseen elää itsenäistä elämää ja antaa oman panoksensa työelämässä. Lapsia hankkivilla tulee olla oikeus saada rahaa vanhempainvapaan aikana ja niillä, joilla on pieniä lapsia tulee olla oikeus turvalliseen ja kehittyvään lasten päivähoidon ja hyvään vanhemmuuteen, johon voidaan yhdistää työssäkäynti.

Asuntopolitiikka on välttämätön osa yleistä hyvinvointia ja se muodostaa hyvinvointipolitiikan neljännen tukipilarin koulutuksen, terveydenhuollon ja sosiaaliturvan ohella. Asunto on sosiaalinen oikeus ja siksi asunnonsaannin tulee olla yhteiskunnan vastuulla. Voimakkaat yleishyödylliset ja osuustoiminnalliset organisaatiot ovat välttämättömiä taistelussa rotuerottelua vastaan ja pitämään asumiskustannukset kohtuullisina. Asukkaiden mahdollisuuksia valita asuntonsa ja asuinpaikkansa tulee parantaa.

Merkitykselliseen hyvinvointipolitiikkaan kuuluvat myös työtapaturmia, sairauksia ja työmarkkinoilta syrjäytymistä ehkäisevät toimet. Näihin kuuluvat ennaltaehkäisevä terveydenhuolto, työlainsäädäntö, työmarkkinakoulutus ja aikuiskoulutus. Hyvinvointipolitiikkaan kuuluu myös katujen, torien ja kodin turvallisuus. Rikollisuudenvastainen toiminta on osa turvallisuuspolitiikkaa, mutta siihen kuuluu myös taistelu rikollisuuden syitä vastaan. Yhteiskunnan tulee reagoida rikoksiin ja rikkomuksiin selkeästi. Pitkäkestoisesti parasta rikoksienvastaista toimintaa on kuitenkin luoda yhteiskunta, jossa sosiaaliset erot ovat pienet ja jossa kaikilla on oikeus työhön, jossa sukupuoleen liittyvää väkivaltaa ei ole ja jossa lasten ja nuorten on turvallista kasvaa.

Työ ja kasvu

Vahva talous ja vahva, kansainvälisesti kilpailukykyinen tuotantoelämä ovat perustana jatkuvalla ja hyvälle toiminnan, palkkojen ja sosiaalisen hyvinvoinnin kehitykselle.

Hyvinvointi vahvistaa samalla kasvun edellytyksiä. Kun yhä useammat saavat hyvää koulutusta ja voivat lisätä osaamistaan, myös talouden voima kasvaa. Aktiivinen työmarkkinapolitiikka tekee työn löytämisen helpommaksi työttömille ja auttaa työnantajia löytämään tarvitsemaansa osaamista helpommin. Sairausvakuutuksen ansiosta ihmisillä on varaa huolehtia terveydestään, mikä vähentää työelämästä syrjäytymistä.

Lasten hankkimisessa on kyse hyvinvoinnista ja elinmahdollisuuksista. Siinä on myös kyse tulevaisuudesta ja taloudellisesta kehityksestä. Lapsiystävällinen työelämä on keskeinen tavoite, jotta naiset ja miehet voisivat täyttää elämänsä lapsiin ja vanhemmuuteen liittyvät pyrkimykset. Sosiaalidemokratia pyrkii luomaan lapsiystävällisen yhteiskunnan.

Näkemyksen talouden voiman ja hyvinvoinnin välisestä yhteydestä tulee johtaa politiikkaa, mikä merkitsee vaatimuksia kasvun muodoille. Kasvun tarkoituksena on lisätä ihmisten hyvinvointia eikä se siten voi tapahtua ihmisten terveyden ja elämänlaadun, ympäristön tai luonnonvarojen kustannuksella. Tällainen kasvu ei ole kasvua, sillä sen inhimilliset, ekologiset ja sosiaaliset kustannukset ovat suuremmat kuin sen lyhyellä aikavälillä tuottama voitto.

Kaikki kasvu on peräisin ihmisten panoksesta: teknisestä kehityksestä, jota luo ihmisten kekseliäisyys, sosiaalisista järjestelmistä, joita ihmiset luovat tuotantoa ja kulutusta varten,

pääomasta, joka syntyy tästä ja ennen kaikkea ihmisten työstä, joka panee pääoman ja tekniikan pyörät pyörimään. Ihmisten työ on kaiken hyvinvoinnin ja kulttuurin perusta.

Kaikessa kasvupolitiikassa tulee siksi olla kysymys hyvistä työn, luovuuden ja yrittäjyyden edellytyksistä koko maassa. Kasvu on monien panosten yhteistulos, joka syntyy työelämän kaikkien alueiden luomisesta tuloksista. Sen edellytys on täystyöllisyys ja työelämä, joka huolehtii työhalukkaiden tiedoista ja taidoista.

Täystyöllisyys on sekä sosiaalinen että taloudellinen tavoite. Se tekee kaikista osallisia hyvinvoinnin luomiseen ja estää työttömyyden aiheuttamaa syrjäytymistä, epätasa-arvoa ja vahinkoja. Se vahvistaa pyrkimyksiä murtaa sukupuolirooleja, etniseen taustaan perustuvia ennakkoluuloja ja syrjintää romuttamalla ne lajittelumekanismit, jotka heikoimmilla työmarkkinoilla ottavat huolehtiakseen tiedon ja osaamisen ja lajittelevat pois ihmiset sukupuolen, etnisen taustan, iän tai vammaisuuden vuoksi.

Sosiaalidemokratian kasvupolitiikan perusteena on oikeus merkitykselliseen työhön, jonka ehdot ovat hyvät kaikilla työelämän alueilla, hyvät edellytykset yrittäjyyteen ja kunnioitus kaikkien panosta kohtaan. Kaikilla työntekijöillä tulee olla mahdollisuus vaikuttaa omaan työhönsä. Kaikilla työntekijöillä tulee olla mahdollisuus osaamisen kehittämiseen ja lisäkoulutukseen. Työelämän tulee järjestäytyä siten, että työntekijöiden osaaminen – sekä koulutuksen että työkokemuksen tuoma – otetaan huomioon ja sitä kehitetään työpaikoilla. Nykypäivän kasvavat osaamisvaatimukset ovat vahvan talouden edellytys, mutta samalla myös tasa-arvokysymys. Tasa-arvon vaatimukset merkitsevät samalla myös itsestään selvää oikeutta hyviin työehtoihin ja turvattuun elantoon myös niille, joiden työtehtävät eivät vaadi korkeakoulututkintoa. Näillä työtehtävillä on merkitys kokonaistuotantotuloksen kannalta, minkä tulee näkyä sekä palkkaus- että työehdoissa.

Koko tuotantoelämän tulee perustua sekä työntekijöiden että yrittäjien aaterikkauden ja itsenäisyyden säilyttämiseen. Yrittäjyyden sääntöjen tulee olla selkeät ja ymmärrettävät. Tutkimus- ja kehitystyötä tulee innostaa. Uusyrittäjyyttä ja yksityisyrittäjyyttä tulee edistää samoin kuin osuustoimintaa. Tehokas kilpailulainsäädäntö toimii monopoleja ja keskittymiä vastaan.

Voimakkaat ammattijärjestöt ovat välttämättömiä, jotta voidaan painottaa työntekijöiden yhteisiä etuja palkkojen, työympäristön, työaikojen ja työehtojen suhteen. Nämä ovat itsestään selviä sopimuskysymyksiä samanarvoisten osapuolten välillä työmarkkinoilla. Työehtosopimukset ovat myös välttämätön edellytys työelämän pelisääntöjen luomisessa työrauhalle. Voimakasta työoikeudellista lainsäädäntöä tarvitaan työntekijöiden turvaksi.

Verotusjärjestelmän tulee olla osa hyvin toimivaa elinkeinoelämää ja sen tulee vaikuttaa tuotantoelämän tuottamien resurssien oikeudenmukaiseen jakautumiseen. Sen tulee rakentua siten, että se edistää tervettä talouskäyttäytymistä samalla, kun se vahvistaa mahdollisuutta rahoittaa tärkeitä hyvinvointipalveluja. Sääntöjen yksinkertaisuus ja selkeys, verotuksen yhtäläisyys ja laajuus ovat peruseriaatteita. Verotus-, maksu- ja tukisääntöjen yhteisvaikutus ei saa synnyttää marginaalisia vaikutuksia, jotka saattavat vaikuttaa työhön ja yrittäjyyteen negatiivisesti.

Työelämän, joka pyrkii huolehtimaan kaikkien työntekijöiden osaamisesta, tulee ottaa huomioon ihmisten erilaiset edellytykset ja elämäntilanteet. Niiden, joilla on lapsia, tulee voida yhdistää perhe- ja työelämä. Niiden, jotka lähestyvät eläkeikää, tulee voida tehdä lyhyempiä työpäiviä ja kevyempiä työtehtäviä, jos he eivät enää jaksata tehdä samoja töitä kuin ennen. Teknisiä mahdollisuuksia sovittaa työpaikat vammaisille tulee hyödyntää mahdollisimman pitkälle.

Kaikki tämä luo sekä parempaa elämänlaatua työntekijöille että suurempaa tehokkuutta yrityksissä, sillä se yhdistää työntekijöiden tarpeet nykyaikaisen työelämän vaatimuksiin työvoiman ja ajankäytön vaihtelusta. Sellainen joustavuus, jossa työntekijät vastaisivat koko kustannuksesta turvattomien ja epävarmojen työehtojen muodossa, on siksi sopimatonta.

Syrjintä ja ennakkoluulot, jotka tarkoittavat, että ihmisten osaamista tai työhalukkuutta aliarvioidaan tai sitä ei oteta huomioon lainkaan, on kohtuutonta inhimillisten resurssien tuhlausta, jota vastaan tulee työskennellä voimakkaasti. Työhaluisten ja -kykyisten suodattaminen pois ja aliarvostus työmarkkinoilla on ihmisarvojen loukkausta ja vakava sosiaalisten epäoikeudenmukaisuuksien lähde.

Kaikilla tulee olla oikeus vaikuttaa työaikoihinsa. Me haluamme lyhentää työaikoja tavalla, joka lisää omaa vaikutusvaltaa. Tavoitteena on työaika, joka vastaa kolmenkymmenen tunnin työviikkoa.

Kaikilla maan asukkailla on samat intressit siitä, että koko maa voi elää ja kehittyä. Tasainen alueellinen kehitys tuo lisää työpaikkoja, huolehtii paremmin maan eri resursseista ja tuo näin suurempia resursseja yhteiselle hyvinvoinnille. Epätasaisesti jakautunut kasvu toisaalta luo ylikuumenemisiongelmiä joillakin alueilla ja taantumia toisilla. Molemmat merkitsevät huonompaa resurssien hyödyntämistä ja suuria kustannuksia koko yhteiskunnalle. Kaikilla alueilla tulee olla hyvät mahdollisuudet työhön, yrittäjyyteen ja opiskeluun ja työpaikkojen tulee tarjota hyviä ehtoja työntekijöilleen.

Monet nykyaikaisen talouden tekijät lisäävät mahdollisuuksia levittää kasvua koko maahan ja tuovat monille alueille uusia mahdollisuuksia taloudelliseen kasvuun. Nykyaikainen tietotekniikka vähentää maantieteellisen sijainnin merkitystä. Suhtautuminen kestävään kehitykseen lisää luonnonvarojen, kuten metsän ja viljelysmaiden käyttöä taajamien ulkopuolella. Turismin kasvava merkitys lisää työpaikkoja. Kaikki tämä tarkoittaa uusia mahdollisuuksia luoda suuremmat ja vaihtelevammat työmarkkinat kaikilla alueilla. Edellytyksenä on kuljetus- ja viestintäjärjestelmä, joka sitoo alueen eri paikkakunnat yhtenäisiksi työmarkkinoiksi ja mahdollistaa mutkattomat yhteydet muihin alueisiin.

Kasvun perusedellytysten luominen ja ylläpitäminen kehittyneessä infrastruktuurissa sekä tasainen osaamiskeskusten jakautuminen koko maassa on kansallinen vastuu. Alueellisen kasvupolitiikan tulee rakentua ja sitä tulee kehittää edelleen alueiden omien edellytyksien mukaan, mikä edellyttää suurta vapautta eri alueille kehittää omia ratkaisujaan ja mahdollisuutta jalostaa omia luonnonvarojaan. Toimivat paikalliset ja alueelliset verkostot ovat tärkeitä yrittämisen ja työmarkkinoiden kannalta. Osuuskunnat ja muut sosiaalisen talouden toimijat ovat kasvun kannalta tärkeässä osassa ja niitä tulee tukea.

Vihreä kansankoti

Järkevä maan luonnonvarojen vaaliminen on edellytyksenä ihmisten tulevaisuudelle. Taloudellisen kehityksen tulee olla kestävä kehityksen ajatusten mukaista, jotta myös tulevilla sukupolvilla olisi mahdollisuus elää maailmassa, jossa on puhdasta ilmaa ja vettä, luonnollinen ilmasto ja jonka elin- ja kasvukunta on monimuotoinen. Luonnonvaroja ja ekosysteemiä käytetään nykyään pitkäkestoisen kehityksen kannalta liikaa ja mikäli tätä kehitystä ei saada muutettua, meitä uhkaa ekokatastrofi. Välttämätön siirtyminen kestävään kehitykseen on koko hyvinvointiyhteiskunnan velvollisuus ja sosiaalidemokratian tehtävä kaikissa kansainvälisissä yhteyksissä. Yleinen vaatimus on muuttaa tuotantoelämää, energiajärjestelmiä ja kuljetusjärjestelmiä resursseja säästävään ja tehokkaasti käyttävään suuntaan, mikä on myös sosiaalisen oikeudenmukaisuuden mukaista. Tämä edellyttää paljon voimakkaita vähennyksiä nykypäivän resurssien kulutuksessa, mikä vaatii muutoksia sekä

tuotanto- että kulutustapoihin. Se vaatii uutta näkemystä taloudellisesta rationalismista, uusia linjoja yhteiskuntasuunnitteluun ja yksilöllistä vastuuta omasta kulutuksesta.

Ympäristön vaatimusten huomioon ottaminen tulee sisällyttää tuotantomenetelmiin jo alusta alkaen. Luonnonvaroja tulee käyttää tehokkaammin. Energiatuotantoa tulee muuttaa. Biologista monimuotoisuutta tulee suojella. Maatalouspolitiikkaa tulee muokata ja noudattaa kestävä kehityksen vaatimuksia peltojen käytössä. Maatalouspolitiikan tulee kehittää turvallisia elintarvikkeita sekä eettistä eläintenpitoa, jossa eläimiä suojellaan kivulta ja kärsimyksiltä. Kuljetusjärjestelmiä tulee muuttaa julkisen liikenteen suuntaan samalla kun se vaatii panostusta vähän kuluttavien moottorien, vaihtoehtoisten polttoaineiden ja parempien puhdistusjärjestelmien kehitykseen. Kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen on tärkeää. Kaikki päästöjen ja jätetuotteiden ympäristövaikutukset tulee voida minimoida mahdollisimman pitkälle.

Ruotsin elinkeinoelämän vahvuus on riippuvaista energian saatavuudesta ja Ruotsin maantieteellinen sijainti merkitsee sitä, että energiaa tarvitaan paljon lämmitykseen, valaistukseen ja kuljetukseen. Ekologiset näkökohdat asettavat kuitenkin rajat energian saamiselle. Ydinvoiman käyttö tulee lopettaa, samalla kun fossiilisten polttoaineiden käyttöä tulee vähentää. Nämä tavoitteet edellyttävät panostusta sekä vaihtoehtoisten energiamuotojen kehittämiseen että tehokkaampien energian käyttötapojen kehittämiseen kokonaiskäytön vähentämiseksi. Energiaa säästävämpiä tuotantoprosesseja tulee kehittää, kuten energiatehokkaampaa liiketilojen ja asuntojen lämmitystä.

Siirtyminen kestäväan kehitykseen on voimakas eteenpäin vievä voima myös taloudelliselle kasvulle, sillä se lisää resursseja säästävän tekniikan kysyntää ja uusien ympäristösovitettujen ajoneuvojen ja kuljetusratkaisujen sekä uusien energiamuotojen kehittämistä. Asuntojen ja työpaikkojen muutos- ja uudisrakentaminen ruokkii kestävä kehityksen ratkaisuja. Tämä vaatii strategista ympäristöpolitiikkaa, joka sitoo yhteen taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisen kehityksen ja joka ajaa käytännön kehitystyötä yrityksissä. Tutkimukseen sijoittaminen, lainsäädäntö ja erilaiset taloudelliset ohjausmenetelmät ovat tärkeimmät välineet.

Kansainvälinen yhteistyö on välttämätöntä ympäristöpolitiikan läpimurron kannalta. Tämä yhteistyö käsittää rikkaan maailman vastuun antaa köyhille maille ympäristöystävälliset tekniikat sekä maanviljelyn että teollisuuden käyttöön. Rikkailla mailla, jotka ovat suurimmat luonnonvarojen käyttäjät, on samalla vastuu tuotanto- ja kulutustapojensa muutoksesta.

Osaamisyhteiskunta

Osaaminen ja kulttuuri ovat työkaluja ihmisten henkilökohtaiseen vapauteen ja kasvuun samoin kuin yhteiskunnan kehitykseen ja taloudelliseen kasvuun ja hyvinvointiin. Osaaminen ja kulttuuri antavat ihmisille mahdollisuuden kasvaa ja laajentaa näkemyksiään ja vapauttavat ihmisten ajatukset ja luomisvoiman. Tämä vapauttava kyky on ratkaiseva vastapaino taloudellisen ja sosiaalisen eliitin pyrkimykseen vallata ajattelu.

Se, että kaikille annetaan mahdollisuus ja edellytykset osaamiseen on keskeistä luokkaerojen murtamisessa. Tiedosta ja osaamisesta muodostuu yhä tärkeämpiä työvälineitä, jotka ratkaisevat yksilön mahdollisuudet työelämässä. Suuret erot näiden valmiuksien saatavuudessa lisäävät työelämän ja siten yhteiskunnan kuiluja. Kaikkien työelämään osallistuvien korkea tieto- ja taitotaso merkitsee sitä vastoin sitä, että tuotantoelämän luomat luokkamallit muuttuvat. Korkeatasoinen osaaminen lisää samalla tuotantoelämän vahvuutta ja läpimurtovoimaa, mikä merkitsee lisääntyneitä resursseja hyvinvoinnille.

Uusi tuotantojärjestys perustuu pitkälti tiedon käsittelyyn. Tietovirta ei koskaan ole ollut niin merkittävä kuin tänään ja nykyaikainen tietotekniikka merkitsee todellista demokratisointia tiedon

saatavuudessa. Tiedon antamassa vallassa ei ole kuitenkaan pelkästään kyse yhtäläisestä saatavuudesta vaan myös kyvystä tulkita tietoa. Kaiken tiedonvälityksen tulee perustua tosiasioiden kunnioitukseen, mutta sen tulee myös antaa kaikille välineet tulkita ja arvioida tietoa itsenäisesti, nähdä sosiaalisia yhteyksiä ja valita tosiasioiden ja arvoasioiden väliltä. Vasta sitten voidaan puhua todellisesta tiedon demokratisoimisesta.

Sosiaalidemokratian tehtävänä on nyt luoda todellinen tietoyhteiskunta, joka perustuu sekä kasvatukseen että koulutukseen, jotka ovat kaikkien saatavana yhtäläisillä ehdoilla.

Laaja koulutus- ja sivistyssektori vaatii aktiivisia yhteiskuntapanostuksia. Siinä on kysymys asianmukaisten tilojen, henkilökunnan ja teknisen infrastruktuurin järjestämisestä kaikkien saataville. Siinä on kyse siitä vastaamisesta, että koulutus- ja sivistyssektori välittää sekä tosiasiatietoa että koulutusta itsenäisessä tiedon tulkinnassa ja käsittelyssä. Koulutus- ja sivistyssektorin tulee antaa kaikille lapsille ja nuorille mahdollisuus koulun tarjoamaan tietoon. Sen tulee antaa kaikille aikuisille todelliset mahdollisuudet kehittää taitojaan ja osaamistaan edelleen, syventää ja laajentaa ammattiosaamistaan ja sivistää itseään vapaasti. Sen tulee antaa mahdollisuudet omaan luovaan toimintaan ja mahdollisuudet ottaa osaa ammatilliseen toimintaan eri kulttuurifoorumeilla.

a. Jatkuva oppiminen

Korkea laatu on kaiken koulutuksen perustava vaatimus. Se edellyttää hyvää opettajankoulutusta. Tämä puolestaan edellyttää pedagogista tutkimusta, jotta opetusmetodeja voidaan jatkuvasti kehittää.

Opetuksen laatu riippuu myös koulun työympäristöstä ja ammattijärjestöstä sekä opettajien tiedoista ja taidoista huolehtivan henkilöstön johdosta. Oppilailta – niin lapsilla kuin aikuisopiskelijoillakin – on yhtäläiset oikeudet kuin muillakin työntekijöillä turvallisiin työympäristöihin ja oikeus vaikuttaa omaan työhönsä. Opettaminen on prosessi, joka erittäin pitkälle edellyttää oppilaiden osallistumista ja sitoutumista. Opetus on tiimityöskentelyä, jonka tulee perustua kunnioitukseen sekä opettajan tietoa lisäävään rooliin että oppilaiden haluun ja kykyyn ottaa vastuuta omasta oppimisestaan.

Lasten vuoksi on tärkeää, että koko lapsuuden ja nuoruuden ajan vallitsee kokonaisuusnäkemys. Siksi yhteistyötä ja kokemustenvaihtoa koulumuotojen ja luokka-asteiden välillä tulee kehittää. Tie oppivelvollisuuskoulun läpi voi olla hyvin erilainen edellytysten ja tarpeiden mukaan. Tavoitteena on luokaton koulu.

Oppiminen ja ajattelu ovat yksilöllisiä prosesseja. Kiinnostus ja mahdollisuus hankkia tietoa riippuvat pitkälti sosiaalisista ja kulttuurisista tekijöistä. Kaikilla on nykyään samat oikeudet koulutukseen ja samat muodolliset mahdollisuudet saada sitä, mutta todelliset mahdollisuudet ovat riippuvaisia sosiaalisista tekijöistä. Siksi koko koulutussektorille on asetettava korkeat vaatimukset työskennellä niin laajalti ja niin vaihtelevin metodein että sosiaaliset ja sukupuoleen liittyvät mallit rikkoutuvat. Tämä vaatii oppimisympäristöjä, joissa ei ole kiusaamista, sukupuolista häirintää eikä rasismia tai muukalaisvihaa. Koulun ja korkeakoulun tulee työskennellä yhteistyössä ympäröivän yhteiskunnan ja työelämän kanssa. Yhtenäinen koulu, jota lapset eri ympäristöistä ja eri taustoista nyt käyvät yhdessä on tärkeä keino rotuerottelun vastaisessa työssä.

Kun oppilaat päättävät peruskoulun, heidän tulee olla täyttänyt opetussuunnitelman tavoitteet. Lukiossa heillä on mahdollisuus valita opintosuunta omien kiinnostuksen kohteiden mukaan, mutta samalla heidän tulee saada perustiedot syventävistä ainetiedoista, joita tarvitaan nykypäivän yhteiskunnan ja työelämän vaatimusten täyttämiseen. Vähintään puolet ikäluokasta siirtyy edelleen

korkeakouluun. Sosiaalinen vääristynyt rekrytointi tulee katkaista samoin kuin sukupuoleen ja etniseen taustaan perustuva vääristynyt rekrytointi tutkimustyöhön.

Esikoulu – koulu, jossa lapset saavat olla lapsia – luo perustan läpi elämän jatkuvalla oppimiselle ja se tulee nähdä osana yleistä hyvinvointipolitiikkaa samalla tavalla kuin koulukin. Peruskoulun ja lukion tulee olla maksuttomia samoin kuin yhteiskunnallisen korkeakoulutuksenkin. Pitkäkestoisesti tämän tulee koskea myös esikoulua.

Nykypäivän nopea tiedon kasvu merkitsee sitä, että kaikkea koulutusta ei voida sijoittaa kasvuvuosiin. Oppimisesta tulee läpi elämän jatkuva prosessi, jossa työelämässä olon kaudet vaihtelevat opiskelukausiensa kanssa. Koulutussektoria ja koulutuksen rahoitusjärjestelmää ei voida sijoittaa ainoastaan kasvuvuosiin. Koulutussektori ja opintojen rahoitusjärjestelmä tulee sovittaa siten, että ihmisille annetaan mahdollisuudet jatkuviin elämänvalintoihin. Aikuiset, jotka palaavat opiskelemaan ovat eri elämäntilanteissa kuin nuoret, jotka jatkavat opintojaan suoraan oppivelvollisuuskoulusta. Siksi tulee olla mahdollisuus opiskella eri tahtiin ja yhdistää opinnot ja työ ja käyttää tietotekniikan luomia mahdollisuuksia etäopiskeluun.

Kaikilla aikuisilla, kaikissa työelämän vaiheissa tulee olla mahdollisuus jatko- ja uudelleenopiskeluun. Erityistä huomiota tulee kiinnittää lyhyeen peruskoulutukseen. Tarvitaan laajennettuja ja vahvistettuja muotoja aikuiskoulutukseen, osaamisen kehitykseen ja ammatilliseen koulutukseen. Korkeakoulu, työmarkkinakoulutus ja kansansivistystyö ovat kaikki merkittäviä tämän kannalta.

Tutkimus on osaamisen kehityksen perustana sekä yhteiskunnassa että työelämässä. Jotta Ruotsin asemaa johtavana osaamisvaltiona voitaisiin ylläpitää ja vahvistaa, tarvitaan suuria panostuksia sekä valtiolta että elinkeinoelämästä. Valtion erityinen vastuu on taata tutkimuksen vapaus ja perustutkimus, jota tutkijat itse johtavat. Poikki- ja monitieteellistä tutkimusta tulee tukea ja kontaktipintoja teknisten ja humanististen tieteiden välillä tulee laajentaa.

Ruotsin elinkeinoelämä panostaa valtavasti sovellettuun tutkimukseen. Yhteistyötä korkeakouluissa ja elinkeinoelämässä tehtävän tutkimuksen välillä tulee laajentaa. Myös pienten ja keskisuurten yritysten tulee voida osallistua ja ennen kaikkea tulla osallisiksi tutkimus- ja koulutustyön tuloksista.

b. Kulttuuri

Kulttuuri käsittää monia eri ulottuvuuksia, joita ei voi asettaa toisiaan vastaan. Se käsittää sekä helppoja että vaikeita asioita. Kulttuuri asettaa vaatimukset sekä omalle ajattelulle että omalle sitoutumiselle, mutta antaa myös mahdollisuudet rentoutumiseen ja viihteeseen. Kulttuuri antaa ihmisille mahdollisuuden irrottautua arjesta, mutta sitä ei koskaan tule nostaa tavallisen elämän yläpuolelle. Kulttuurin arvoja eivät saa määrittellä rajoitetut eliittiryhmät eikä siitä saa tulla muuri niiden eteen, jotka eivät hallitse vakiintuneita ilmauksia. Silloin liian monet jäävät ulkopuolelle ja siten myös kulttuuri menettää voimansa ja dynaamisuutensa.

Kaikkien ihmisten pääseminen osallisiksi siihen, mikä on kulttuurielämän ydin – mahdollisuus vapauttaa oman ajattelun voima – on demokratian keskeinen tehtävä, kun kasvava kaupallinen median ohjaus ja tiedonvälitys uhkaavat johtaa yhdenmukaisuuteen ja ajattelun rajoittamiseen.

Kaikilla, niin lapsilla kuin aikuisillakin, tulee olla oikeus kulttuurin tarjoamiin arvoihin kaikkialla maassa. Kulttuuri tarjoaa elämänlaatua ja on sukupolvia ja eri maalaisia ihmisiä yhdistävä tekijä. Kulttuurilla on voima pitää kotiseutu yhdessä, joten se on tärkeä tekijä alueellisessa kehityksessä ja kasvussa. Kulttuuripolitiikka tulee muotoilla sellaiseksi, että se tarjoaa laajat mahdollisuudet oman

kulttuurin luomiseen ja sivistyspyrkimyksiin samalla, kun se tukee laadukasta taiteellista ammatillista kulttuurielämää.

Kulttuurilla tulee olla tapaamispaikkoja keskustelua ja pohdintaa varten ilman taloudellisia tuottovaatimuksia ja ilman ohjausta, jota tällaiset vaatimukset aina tuovat mukanaan. Kirjastojen tulee olla maksuttomia. Yhdistystoiminnan, koulutuksen ja kulttuurin luomisen kokoontumistilojen tulee olla avoimia kaikille kohtuullisilla ehdoilla. Ammattimaisen kulttuurielämän laitoksia, kuten teattereita ja museoita tulee olla kaikkialla maassa.

Kulttuuri-instituutioiden ja kulttuurielämän tulee heijastella nykypäivän Ruotsin kulttuurista kirjoja samalla, kun meidän historiallista kulttuuriperintöämme tulee suojella. Tähän sisältyy myös kansallisten vähemmistöjen mahdollisuuksien tukeminen säilyttää oma kielensä ja kulttuurinsa ja kehittää niitä.

Musiikkikoulujen ja kulttuurikoulujen tulee olla kaikkien lasten ulottuvilla.

Kansainvälisyys

Vapauden ja tasa-arvon kaltaiset arvot eivät tunne kansallisia tai etnisiä rajoja. Tehtävä toimia inhimillisten oikeuksien puolesta on yhtä itsestään selvä kansainvälisillä foorumeilla kuin myös kotimaisilla. Solidaarisuus niitä kohtaan, jotka vastaavat näistä arvoista on yhtä voimakas kansainvälisessä politiikassa kuin kansallisessa. Nuori työväenliike näki heti alussa itsensä osana suurempaa kansainvälistä yhteisöä. Nykypäivän sosiaalidemokratia on yhtä itsestään selvästi yhteydessä niihin voimiin, jotka kaikkialla maailmassa työskentelevät rauhan, demokratian ja ihmisoikeuksien puolesta.

Rauhan ja solidaarisuuden kysymykset ovat perustavia kansainvälisen sitoutuneisuutemme kannalta. Rauha on kaiken kehityksen edellytys. Oikeudenmukainen maan voimavarojen jakautuminen ja yhtäläiset mahdollisuudet hyvinvointiin ja kasvuun kaikille asukkaille ovat tavoitteet, jotka samalla ovat kestävän rauhan välttämättömät edellytykset.

Nykyinen kansainvälistyminen tuo näihin perinteisiin kysymyksiin uusia ulottuvuuksia kansojen keskinäiseen työhön. Nykypäivän kansainvälistyminen muuttaa koko yhteiskuntamallia ja vaikuttaa ihmisten arkipäivään, ajatteluun ja arvoihin, luo uusia mahdollisuuksia tuotantoon ja kulutukseen ja uusia teitä tiedonvälitykseen, kulttuuriin ja poliittiseen työhön.

Kansallisvaltion ja politiikan roolit muuttuvat tämän tapahtuman ansiosta. Kansallisvaltion ulottuvuus ei aina ole riittävä vaikuttamaan ja tukemaan perinteisen sisäpolitiikan tavoitteita, kuten korkeaa työllisyysastetta tai taistelua rikollisuutta vastaan. Ympäristökysymykset koskevat koko maailmaa. Ilmaston vaikuttavien kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen tai biologista monimuotoisuutta uhkaava pienentyminen ovat haasteita, jotka voidaan kohdata vain kansainvälisessä yhteistyössä.

Tämä yhteistyö maiden välillä vahvistaa politiikan toimivaltaa myös kotimaassa, sillä mahdollisuudet päästä toivottuihin tuloksiin kasvavat merkittävästi. Sosiaalidemokratia on aina ollut sitoutunut kansainväliseen yhteistyöhön maailmanlaajuisella, eurooppalaisella ja pohjoismaisella tasolla. Haluamme vahvistaa ja kehittää tätä yhteistyötä edelleen.

Kansainvälistyminen on kuitenkin myös tuonut monille tunteen, että poliittiset päätökset ovat siirtyneet liian kauas ja että demokratia on tästä syystä heikentynyt. Tästä kasvaa toisinaan käsitys, että ratkaisu kansainvälistymisen ongelmiin olisi vetäytyä pois kansainvälisestä toiminnasta. Kansallinen eristäytyminen ei kuitenkaan ratkaise ongelmia, jotka syntyvät kansallisvaltion

pienenevästä ulottuvuudesta. Siitä tulee vain este hyötyä kansainvälistymisen mahdollisuuksista: vahvuus, jonka yhteistoiminta antaa sekä kansalliselle politiikalle että maailmanlaajuiselle solidaarisuus- ja kehitystyölle.

Nykypäivän yhä rajattomammaksi muuttuvassa maailmassa työ maiden sisällä nivoutuu yhteen maiden välisen työn kanssa. Kansainväliset ja kansalliset kysymykset yhdistyvät, rajat sisäpolitiikan ja ulkopoliitiikan välillä hämärtyvät. Ruotsi on luonnollinen ja integroitunut osa kansainvälistä yhteisöä. Ruotsi on osa maailmaa ja maailma on osa Ruotsia.

Euroopan unioni

Yhteistyö EU:ssa on kansallisen poliittisen työn sivuhaara, jota tehdään kunnissa, alueellisissa elimissä ja eduskunnassa. Tämä yhteistyö lisää mahdollisuuksia tukea keskeisiä poliittisia tavoitteita kuten täystyöllisyyttä, kestäväää kehitystä ja kestäviä veroluokkia. Yhteistyö merkitsee myös uusia mahdollisuuksia Euroopan kansalaisille läheisiin ja tiiviisiin kontakteihin opiskelun, työn, matkailun ja yhteistyön ja kokemustenvaihdon kautta maiden, alueiden, yhdistysten ja eturyhmien välillä.

EU on kehittynyt vahvaksi yhtä pitäväksi voimaksi mantereella, jota vuosisatojen ajan piinasivat maiden väliset sodat. Tämä uusi yhteistyöhenki ja halu yhteisiin ratkaisuihin, joita EU:n välityksellä luodaan, ovat itsessään arvokas tekijä jatkuvassa myönteisessä kehityksessä Euroopalle. Sosiaalidemokratian tavoite on rauhan ja yhteistyön Eurooppa. Ratkaisevaa on, että EU avautuu maille, jotka haluavat sen jäseniksi ja siten tekevät kokonaiseksi tämän liian pitkään jakautuneena olleen mantereemme.

Sosiaalidemokratian tulee jatkaa EU:n sisällä työtään eurooppalaisen politiikan puolesta täystyöllisyyteen, jonka pohjana on kunnioitus palkansaajien oikeuksia kohtaan ja sosiaalisen alistamisen estäminen. Kolmikantatyötä EU:n komission ja työmarkkinaosapuolten välillä tulee kehittää ja ammattijärjestöjen tulee saada oikeus toimia rajojen yli. Me haluamme toimia demokraattisen sosialismin ja sekatalouden puolesta unionin sisällä.

EU:n ympäristöpolitiikkaa tulee kehittää edelleen osana siirtymistä kestäväään kehitykseen ja työssä rikkaiden maiden luonnonvarojen kulutusta vastaan. Tiukentuneet vaatimukset ympäristölle haitallisista päästöistä, yhteiset vähimmäistasot energiaverotukselle ja yhteinen ympäristöinvestoinnin rahoitus kuuluvat tähän. Tähän kuuluu myös maatalouspolitiikan muutos. Kulutusnäkemys, ei tuotantoetu, tulee olla lähtökohtana politiikalle, jossa turvalliset elintarvikkeet ja hyvät elinehdot eläimille ovat peruseriaatteita. Kulutusnäkemykselle tulee yleisesti ottaen antaa enemmän painoa EU-työskentelyssä.

EU:n tulee parantaa kykyään ehkäistä ja selvittää kriisejä läheisessä yhteistyössä YK:n kanssa. EU:n tulee viedä eteenpäin kansainvälistä solidaarisuustyötä sekä kehittämällä omaa tukeansa köyhille maille että purkamalla omia kaupan esteitään köyhiä maita vastaan. EU:n tulee ottaa yhteisesti vastuu turvapaikka- ja maastamuuttokysymyksissä. Pakolaispolitiikan tulee taata turva kaikille vainoa, sotaa tai ympäristökatastrofia pakeneville. Kaikille näistä syistä turvapaikkaa hakeville EU:n tulee taata yhtäläinen kohtelu solidaarisuuden ja inhimillisyyden periaatteiden mukaisesti.

EU:lla on suuri merkitys eurooppalaisessa tasa-arvotyössä kansallisen lainsäädäntötyön ja mielipidemuokkauksen innoittajana. EU:n tulee saavuttaa sama asema kysymyksessä lasten oikeuksista. Yhtenäisiä eurooppalaisia toimenpiteitä tarvitaan kasvavaa naiskauppaa vastaan seksiteollisuudessa, jossa köyhiä käytetään hyväksi orjuutta muistuttavissa olosuhteissa. Rajat ylittävä rikollisuus on EU:n jäsenten yhteinen ongelma, joka vaatii laajaa yhteistyötä.

EU ei voi organisaationa kopioida työmuotoja muilta kansainvälisiltä organisaatioilta eikä kansallisvaltioilta. EU:n tulee kehittää omia ja uusia työmuotoja voidakseen kohdata demokratian vaatimukset jäsenmaissa, kansalaisten lisääntyneen ymmärryksen päätöksenteosta ja poliittisen voiman yhteisissä toimissa. Näiden muotojen kehittäminen on tärkeä osa sosiaalidemokratian EU-sitoutumista.

Yksittäisten jäsenmaiden tulee muodostaa EU:n demokratian perusta. EU:n demokraattinen oikeudenmukaisuus tulee rakentaa jäsenmaissa siten, että EU-kysymyksiä jatkuvasti integroidaan poliittiseen työhön ja että Euroopan parlamenttiin valitut edustajat ja kansalliset ministerineuvoston edustajat saavat selkeät tehtävät, joiden perusteella toimia.

Sosiaalidemokratia pyrkii työskentelemään järjestyksen puolesta, jossa EU:n jäsenvaltiot voivat kehittyä omien edellytystensä mukaisesti samalla, kun ne toimivat läheisessä yhteistyössä yhteisten asioiden puolesta. Joustava organisaatio, jossa yhteistyö voi saada hyvin erilaisia muotoja eri alueilla ja jossa jäsenvaltiot voivat tehdä yhteistyötä keskenään eri kokoonpanoissa on paras ratkaisu muuttuvan maailman tarpeisiin. Organisaation jakautumista pysyvästi sisäisiin ydinryhmiin ja ulkoiseen ryhmään, jossa on löyhemmät yhteistyömuodot tulee välttää.

EU:n jäsenvaltioiden yhteinen toiminta voi perustua yhteiseen lainsäädäntöön, mutta myös päätöksiin yhteisistä tavoitteista, joissa jäsenvaltiot ovat vapaita valitsemaan omat tiensä tavoitteiden toteuttamiseen.

Ruotsin turvallisuuspolitiikka

Ruotsin turvallisuuspolitiikan tavoitteena on säilyttää maamme rauha ja itsenäisyys, turvata lähialueittemme vakaus ja vahvistaa kansainvälistä turvallisuutta.

Ruotsin tulee pysyä sotilaallisesti liittoutumattomana. Liittoutumattomuus on tärkeä turvallisuuspoliittinen työkalu. Ruotsi on valinnut aktiivisen roolin kansainvälisten konfliktien välittäjänä, sillanrakentajana ja kumppanina YK:n välityksellä. Liittoutumattomuus antaa meille vapauden toimia ja ajaa itsenäistä politiikkaa sotatilassa sekä aseistariisunnassa ja ydinaseiden riisunnassa. Sotilaallisesti liittoutumattomana maana voimme itse valita puolueettomuuden mahdollisessa sotatilassa.

Euroopassa suurin uhka turvallisuudelle ei enää ole valtioiden välinen sota. Uhka on aivan toisenlainen: valtioiden sisäinen ristiriita, ihmisoikeuksien riisto, terrorismi ja väkivalta demokraattisia instituutioita vastaan, infrastruktuurin kuten sähkön ja teleliikenteen häiriöt. Nämä uhkat ylittävät valtioiden rajat. Tarvitaan laajempaa turvallisuuspolitiikkaa, joka perustuu kansainväliselle yhteistyölle muiden kuin sotilaallisten tahojen kanssa.

Vapaakauppa

Vapaakauppa on yksi tärkeimmistä maailmanlaajuisen kestävä kehityksen välineistä, mutta se edellyttää oikeudenmukaisia pelisääntöjä kansainväliseltä kauppajärjestelmältä. Kauppasopimuksista ei saa tulla voimakkaiden pääomaetujen välineitä köyhiä maita vastaan eikä myöskään köyhien maiden sulkemiseksi maailmanmarkkinoilta.

Kansainvälisten kauppasopimusten tulee noudattaa kansainvälisiä ympäristösopimuksia. Ne tulee myös harmonisoida kansainvälisten työympäristö- ja palkansaajien oikeuksien sopimusten välillä. Maailmankauppajärjestön (WTO) tulee tulla organisaatioksi, joka edistää maailmanlaajuisia taloudellisen kasvun ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kehitystä.

Kauppasopimusten sosiaaliset lausekkeet on joskus tulkittu kehitystä haittaaviksi, mutta ihmisiä ja ympäristöä vahingoittavien tuotantomallien hyväksyminen ei johda mihinkään pitkäkestoiseen kestäväan kehitykseen. Kestävä kehitys edellyttää sekä köyhiltä että rikkailta mailta turvallisia työympäristöjä, kohtuullisia työaikoja ja luonnonvarojen vaalimista. Kansainväliset ympäristöä ja työelämää koskevat säännöt ovat tuki köyhille maille, joiden itsensä voisi olla vaikea esittää tällaisia vaatimuksia ulkomaisille sijoittajille.

Näiden sosiaalisten lausekkeiden vastineeksi rikkaiden maiden tulee purkaa omat kaupan esteensä köyhiä maita vastaan. Vapaakauppasopimuksia tulee laajentaa kattamaan kaikenlaiset tuotteet, ei vain sellaisia teollisuustuotteita, joiden valmistusta rikkaat maat hallitsevat. Tällainen vapaakaupan laajennus vaatii teollisuusmailta maatalouspolitiikan uudistusta.

Kansainvälisen pääoman vastavoimat

Poliittinen ja ammatillinen järjestäytyminen ovat aina olleet tehokkaita aseta pääomaetuja vastaan. Nykypäivän maailmanlaajuisen kapitalismin vastavoimia on yhdistynyt poliittinen ja ammattijärjestötyö.

Sosiaalidemokratia pyrkii yhteistyössä läheisten puolueiden ja järjestöjen kanssa EU:ssa ja eri kansainvälisissä järjestöissä työskentelemään maailmanlaajuisen taloudellisen säännösten puolesta, joka perustuu sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen, demokratian kunnioitukseen ja ympäristöstä huolehtimiseen. Vapaakauppasopimukset, kansainväliset ympäristösopimukset ja palkansaajien oikeuksia puolustavat sopimukset ovat tärkeitä työkaluja. Tarvitaan sopimuksia, jotka estävät sosiaalista painostusta, esimerkiksi työoikeuden ja yritysverotuksen vähimmäistasoja. Keskeinen tehtävä on kehittää välineitä, jotka lisäävät kansainvälisten rahoitusjärjestelmien vakautta.

Suurissa kansainvälisissä yrityksissä tarvitaan myös laajaa, rajat ylittävää ammatillista yhteistyötä. Ammatillista järjestäytymistä köyhissä maissa tulee tukea.

Kansainväliset käytännöt ja nk. eettiset ohjeet yritysten toimintaan voivat olla tärkeitä vastavoimia lyhytnäköisille tuottovaatimuksille, jos ne saadaan toimimaan myös käytännössä. Aktiiviset kuluttajien reaktiot sääntöjä rikkovia yrityksiä vastaan voivat vaikuttaa tähän, sillä yritykset ovat vahingoittuvia myös pienten kuluttajaliikkeiden edessä. Tällainen kuluttajavalvonta ja tällaiset kuluttajien reaktiot ovat sekä uusien että vanhojen kansanliikkeiden tärkeitä toimia. Ylikansallisten yritysten järjestelmällinen valvonta ja ammatillisten toimien ja kuluttajien reaktioiden yhdistäminen ovat tavoittelemisen arvoisia. Myös tämä kysyy yhteistyötä työväenliikkeiltä eri maissa.

Rauhan ja solidaarisuuden työ

Kylmän sodan aikainen kilpavarustelu on saatu katkaistua ja aseistariisunta on saavuttanut hyviä tuloksia. Täydellinen ydinaseista ja muista joukkotuhoaseista luopuminen on kuitenkin vielä saavuttamatta. Koska on olemassa riski, että tällaisia aseita kehittävät syvästi epädemokraattiset valtajärjestöt tai terroristiryhmittymät, jotka asettuvat kaikkien kansainvälisten sopimusten ulkopuolelle, vaaditaan maailmanyhteisöltä erityisiä toimia. Samoin on laittoman asekaupan vastaisen taistelun laita. Aseistariisunta on yhä kansainvälisen yhteistyön perustehtävä.

Yksikään valtio tai terroristiryhmä ei saa sortaa muita valtioita sotilaallisilla tai taloudellisilla keinoin. Kansojen yksinomaisen oikeus torjua tällaiset toimet on yksi tasa-arvoisten osapuolten kesken tehtävän kansainvälisen yhteistyön perusedellytyksistä. Yhtä välttämätön perusta on myös ihmisoikeuksien kunnioitus. Yksilön oikeutta elää vapaana ja turvassa tulee aina puolustaa. Maailmanyhteisön tulee voida toimia vakavissa kansanryhmiä kohtaavissa uhkatilanteissa, vaikka uhka tulisikin valtiota johtavilta ryhmiltä. Kaikki terroritoiminnan muodot, kuten järjestäytyneet väkivalta siviilejä kohtaan tulee siksi aina torjua voimakkaasti.

Sosiaalidemokratia ei suostu hyväksymään sitä, että jokin voima polkee ihmisoikeuksia tai tukee tällaista toimintaa poliittisilla tai taloudellisilla perusteilla. Jotta voitaisiin nauttia yhtäläisestä kunnioituksesta kaikkialla, tulee samojen mittapuiden olla voimassa kaikkialla, missä ihmisoikeuksia poljetaan.

Nykymaailmassa aseellisia välikohtauksia luovat usein muut tahot kuin sotilaalliset. Taloudelliset erot sekä etniset ja sosiaaliset vastakkainasettelut muodostavat suuremman uhkan rauhaa kohtaan ja ne saavat usein muodokseen valtionsisäisiä tai valtioiden välisiä ristiriitoja. Köyhyys luo sosiaalisia vastakkainasetteluja, jotka johtavat väkivaltaan, mikä puolestaan johtaa lisääntyneeseen köyhyyteen. Köyhyys ja sota luovat siten omat noidankehänsä jatkuvasti pahenevissa ihmisten elämää ja oikeuksia polkevissa tilanteissa. Pitkäkestoinen rauhanturvatyö tulee suunnata näihin väkivaltaa luoviin ja ylläpitäviin sosiaalisiin ja taloudellisiin tekijöihin. Köyhyyttä vastaan taistelemisen, demokratian vahvistamisen ja rauhan säilyttämisen ovat tavoitteita, jotka ovat nivoutuneet yhteen.

Yhdistyneiden kansakuntien (YK) mahdollisuuksia vaikuttaa rauhanturvatyöllä tulee parantaa. YK:n tulee luoda strategioita uhkaavien ristiriitatilanteiden jäljittämiseksi ja niihin vaikuttamiseksi. YK:ta tulee vahvistaa laillisesti siten, että turvallisuusneuvoston veto-oikeutta vähennetään ja että YK ja YK:n hallinto ovat johtavia sotilaallisen väkivallan käytössä kansainvälisissä ja kansallisissa ristiriidoissa – käytännössä turvaamalla lisävoimien saaminen YK:n komentoon.

YK:n tulee samalla muodostua keskeiseksi toimijaksi taistelussa ihmisoikeuksien puolesta ja köyhyyttä vastaan, mikä on keskeisessä asemassa solidaarisuustyössä nyt, kun siirtomaiden vapautus on pääasiassa saatu päätökseen. Jotta YK voisi täyttää nämä roolit, sen tulee uudistaa sisäistä organisaatioitaan. YK:n tulee tukea ja aktiivisesti ylläpitää keskustelua maailmanlaajuisten kansanliikkeiden kanssa.

Köyhyydessä on kyse elantoon tarvittavien perusmateriaalien puutteesta, mutta myös altistumisesta väkivallalle ja oikeusmurhille, puutteesta mahdollisuuksiin vaikuttaa päivittäisiin elinehtoihin, tiedon puutteesta, turvattomuudesta ja syvästä toivottomuudesta. Köyhyys on omaan elämään vaikuttamiseen tarvittavien resurssien puutetta, kyvyttömyyttä huolehtia ruumiistaan ja terveydestään sekä kyvyttömyyttä tarjota lapsilleen tulevaisuus. Taistelu köyhyyttä vastaan on syvimmässä merkityksessä taistelua ihmisten arvokkuuden ja ihmisoikeuksien puolesta. Taistelu köyhyyttä vastaan tarkoittaa panostusta monilla tasoilla ihmisten ja kansojen elatuskykyyn ja kehityksen vahvistamiseen.

Köyhien maiden kehitys on rikkaan ja köyhän maailman yhteinen etu. Taloudellisten organisaatioiden kuten Maailmanpankin ja Valuuttarahaston tulee liittää strategioihinsa sosiaalinen kehitys ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus. Tukipolitiikka, kauppapolitiikka ja ulkomaiset sijoitukset tulee yhdistää. Ruotsin tulee saavuttaa tukitavoitteensa, yksi prosentti kansantuotteesta.

Kehitysyhteistyö tulee rakentaa köyhien maiden omien resurssien pohjalta. Tärkeitä panostuksia kehitystyössä ovat siksi toimet, jotka tukevat demokraattisten instituutioiden kasvua ja jotka vahvistavat ihmisten omia resursseja paremman terveyden ja koulutusmahdollisuuksien puolesta. Hengenvaarallisten sairauksien kuten malarian ja HI-viruksen ja aidsin leviämisen estäminen on koko maailmanyhteisön vastuulla. Siinä on kyse terveyden- ja sairaanhuollon toimista, tehokkaiden lääkkeiden saatavuudesta ja tiedon puutteen ja ennakkoluulojen murtamisesta, mikä vaikuttaa sairauksien leviämiseen.

Keskeinen osa tätä työtä on naisten aseman vahvistaminen ja lasten kasvuedellytysten parantaminen. Molemmat vaativat oikeutta ja mahdollisuutta perhesuunnitteluun. Naisten tulee saada oikeus koulutukseen, oikeus päättää taloudestaan ja ennen kaikkea omasta ruumiistaan.

Rikkaiden maiden tulee avata markkinansa kehittyville maille. Köyhillä mailla tulee olla mahdollisuus saada velkansa anteeksi. Niiden pitää päästä osallisiksi nykyaikaisesta tietotekniikasta sekä saada käyttöönsä ympäristöystävälliset ja energiaa säästävät tuotantotekniikat. Samanaikaisesti näiden maiden hallituksille tulee asettaa vaatimuksia, että niiden tulee kunnioittaa ihmisoikeuksia ja noudattaa demokratian pelisääntöjä. Toisinajattelijoiden vainoamista tai sananvapauden ja järjestäytymisvapauden rajoittamista ei koskaan voida hyväksyä – kohdistuipa se sitten köyhiin tai rikkaisiin maihin.

Demokraattisen sosialismin solidaarisuus kattaa kaikki maat. Sen tavoite on kaikkien kansojen vapaus, koko maailman rauha.

Socialdemokraterna
Partiexpeditionen
105 60 Stockholm, Sverige
Besöksadress: Sveavägen 68
Telefon 08-700 26 00 Fax 08-21 93 31
internationellt@sap.se
www.socialdemokraterna.se/internationellt